

De nominibus artificum

Poticii et pinarii fuerunt duae familiae hospites herculi in italia et tadei sacrorum sacerdotes instituti dicitur quibus virg. i. viij. encidos Luperi sacerdotes erant panis licet suae fanni ante plura siluani mudi sacrificantes.

Epulones fuerunt sacerdotes qui ludorum epulare sacrificium faciebant et primum fuerunt tres post quinq; tandem septem.

Quum viri a tarquinio superbo instituti erant qui soli libros sibilinos inspicerent postea creati sunt. x. et tandem. xv. et dicti sunt quindecim viri quibus aliquam cura fuit commissa corrigendorum factorum.

Fratres aruales numero. xij. qui sacra publica fecerunt propterea ut arua ferant fruges a ferendo igitur et aruis ut varro scribit fratres aruales dicti.

De nominibus artificum et negotiorum

Opifex generaliter dicitur qui opere manuum suarum nostram sustentat et opera manibus facit sic et operari opificem aliquam deum vocamus. i. operato rem omni rebus. Aliquam opifices coquos et blandos artium sectatores vocamus. Licero pro limio flacco opifices et tabernarios atque illas oem fecerunt civitatum quod est negotium dicitur idem omnes autem opifices in turpi sunt exercitio. inde opificium est opus opificis. unde elegantissimus inter christianos scriptor lactantius suum opus de opificio dei inscripsit. Inde etiam opificina quod vocabulo plautus in milite vultus videtur esse taberna opificis. Differunt autem officina et tabna. Officina grece εργαστήριο dicitur, generatim dicitur ubi opera fiunt, ut officina celatoris, fusoris, flatoris, sutoris, sartoris, statuarii, et ceterorum. Taberna pro ubi opera ipsa, ceteraeque merces venduntur. Ut tabna vinaria: lanaria: olearia: panaria. Ubi vinum: lana: oleum: panis venditur: tabna item purpuraria paulus. ff. de le. iij. dicitur quod est ubi purpura venditur. Caupona vel copona est tabna cauponis. Tabnae item appellatio: ut tradit Alpius iuriscultus. ff. de verb. sig. declarat omne utile ad habitandum edificium, a tabul' quibus claudunt vel cooperunt. Inde tabernari' qui in taberna vendunt, et marie qui vinum vendit, Licero sed dici non potest quo modo haec omnia iaceant, nisi ego cum tabernariis et aquariis pugnare, acrius qui vendit aquas.

Opificina. non
officina.

... tamē in rito
... accepit p eo
... huius est. Post
... cui eni delerit
... Quia ut alibi dicit
... in dicitur et ob
... qui copiarum fac
... Taber nome gen
... us. Tauto sym
... nus vel tignu in
... et pprie cui recti
... icolule dicitur
... a hoc est qui tra
... edificat intellig
... m macher et ge
... ri' qui carpent
... carpentari' fa
... facit, tauto, w
... dnas facit
... grece etia u
... s ab african
... mabit vel vr a
... lo febat. Archi
... tator est in mu
... nte vrona filic
... na sibi lau
... tor vel arch
... ficinor ab op
... nri dicitur ind
... do. et malo. l
... ponit in pass
... ra rom vponet
... pscipit: qui p
... ficare loci in q
... met. et pducit
... op. et op. ind

Alpian⁹ tamē iuriscōsultus. ff. de fundo instru. 7 instru. lega. a
 quarū accipit p eo qui inuehit aquā 7 parat in domū: ita dī
 ces. l. q̄sitiū est. Hostiarū autē (in q̄) vel topiarū dietarū aquarū
 domui en̄ de seruitēs p̄tinebūt. Sūt autē dietarū milītri die
 7. Dietā vt alibi dicit est cenaculū 7 loc⁹ vbi cenat. Hostiarū au
 tem q̄ claudāt 7 obfūat hostia 7 ianuas. Teuto. Dorward 7
piarū q̄ topiaria faciūt: 7 ars topiaria, vt alibi dicā.

Faber nomē generale est, sicut fabrica officina, vt faber ligna
rius Teuto. ymmermā. Faber tignari⁹ faciēs tigna: est autē tū
gnus vel tignū in n. ge. trabs qua varie disposita dom⁹ extru
itur, 7 p̄rie cui tectū sup̄ponit. Sed faber tignari⁹: vt dicit Caius
iuriscōsult⁹ dicit nō solū is q̄ tigna dolat, sed etiā qui lignea so
laria, hoc est qui trabses ceterasq̄ ad tabulata dom⁹ vtilia: 7 ois
qui edificat intelligit. Faber cemetari⁹ q̄ cemetā facit Teuto.
mōrtelmacher. 7 generalit̄ p̄ fabro murario accipit. Faber car
pētari⁹ qui carpēta facit, vel generalit̄. Faber lignari⁹: vt hieros
ym⁹ carpētari⁹ faber fecit scamnū. Faber plaustrari⁹ qui plau
strū facit. teuto. wagner. Faber machinari⁹ vel mechanic⁹ qui
machinas facit, est opifer eoz opez q̄ ingenio sūt 7 manib⁹ sūt
ist⁹ dicit ab africano iuriscōsulto. ff. de le. iij. 7 videt esse q̄ machi
nas trahit, vel vt accurs⁹ ait, qui portat necessaria machine q̄ i
uīdo fiebat. Architect⁹ vt plaut⁹ i milite dicit, vel architectoz vt
dē autor est in mustella: dices in p̄sona Tranionis seruūdas
re vult vrozā filio, q̄ntū pōt ad eā rem facere, Vult nouū gnez
ciū, nā sibi laudasse ait architectozē nescio quē rē. Est igit ar
chitectoz vel architectus, Faber p̄ncipalis, vel q̄ p̄est structur⁹
edificioz ab αρχος. i. p̄iceps 7 τεκτορ. i. faber, 7 nō a tectū tecti
vt n̄rī dicit, inde architectari verbū depo. q̄ verbo cicero de fi
nib⁹ bo. 7 malo. lib. ij. dicit: Corneli⁹ m̄ nepos teste p̄isciano in
vij. ponit in passina significatiōe, vt sit ge. cōis. Et architectuz
ra ipm̄ opus: sic victri⁹ 7 pollio de angustū de architectura
p̄scripsit: q̄ntū plaut⁹ dixit gnezciū: scias h̄ esse nō grecū 7 signi
ficare locū in quo habitāt solē mulieres. Teuto. ein fromē sym
mer. 7 p̄ducit penultimā, sic en̄ apud grecos scribit⁹ αρχος
andron, vero andronos αρχος ποσ. vel αρχος ποτιο.

gentariorum iurificum, et etiam artium vectigal pulcherrimum instituit. *Lapidum* quo de eodem vectigal pulcherrimum instituit *bractea* *bractea* riorum in teonijz pallionijz ubi pallides sunt pallioz pfectores, sic *bractearum* bractearum vestium sartores, sed — ut alia vocabula ex *Clitriari* sunt qui vitra faciunt, teuto, glaser, claustra. *Ipona*, rii sunt qui claustra et seras faciunt, teuto, ilosser, qui et serarum dici possunt. Sed *ferrarii* sunt qui ferras faciunt, teuto, legen macher oder sege schmid.

Pelliones sunt qui pelles parant, teuto, kuirfäner, plautus in menechuali suppellex pellionis palus palo proxim? est: quos firmi? matern? etiam *pellarios* vocat vulgo *pelliparios* inepte.

Monetarii vel *monetales* fabri vel quo firmicus vocatur, *numismarii* sunt custodes monetarum, münzmeister oder schlaber. *Faber calcariarum* qui calcaria faciunt, teuto, sporer. *Lozicarii* vel *ferramentarii* qui lozicas faciunt, teuto, kuirschmid. *Lozicatos* autem latino vocabulo *liuius* vocat *cataphractos* et *politores* *lozicarii* harnaschfeger. Sicut *iulius firmicus* vocat *politores* *preciosarum gemarum* sic nos *lozicarum spatarum gladioz* etc.

Faber ahenarius qui facit ahenas, teuto, kesser, que *pletarii* sermo et vulgus *caldeatorum* et *calderificum* vocat, *sezen*.

Falcarius qui facit falcos, que dicitur *se* sunt ut alibi dicitur et inuenies, ff. de fundo instructo, sunt item *falcarii* qui *falcibus* vtuntur.

Organarii sunt qui organa faciunt, que dicantur organa dicitur *mus* in *comentariis* de *abusione*: *iulius firmicus*, si luna a mercurio defluens plena luminibus feratur ad venerem, organarios faciet.

Faber fascularum que vascula facit, inde *argentarius* vascularius, id est qui argentea vascula fabricat, de quo fit mentio, ff. de actio, et obliiga, l. fina.

Aurifodina ubi aurum fodit; *fodina* ferraria/*plumbaria*/*stannaria*/*argenteria*/*argenteraria*/*feraria*/*salinaria*, ubi fodit ferrum; *plumbum*, *stannum*, *argentum*, *ferum*, *es*, *sal* etc.

Sculptores seu ut *diomedes* vult *sculptores* sunt qui cedendo imagines aliquas faciunt, et proprie in marmore et alijs lapidibus, teuto, bildhoyer.

De nominibus artificum

Statuari? a grecis $\sigma\tau\alpha\upsilon\alpha\tau\omicron\mu\omicron\iota\omicron\varsigma$ q̄ statuas fingit, seu qui imagines fundit, et statuę iste marie sūt enez ebur, et lapides, et.

Lelatores q̄ vasa argētea et silia sculpet, Encauste q̄ adhibito igni aliqd pingūt, Encaustū latine in vitū dicit, vulg? male pro atramento accipit.

Flatores dicunt qui es signant quasi flando hoc est calefaciendo es signetur.

Doliari q̄ faciētes dolia Teuto, binder, Figuli haffner, q̄ a recetiorib? lutifiguli dicunt, grece plaste dicunt, hieronym? dicit plastes que nos fictore et figulū possum? dicere, inde figlina officina figuli, Uñ lapien? iur. icōsultus, ff. de fundo in iurto, q̄ dam cū in fundo figlinas haberet opa figulorū maiori pre anni ad op? rusticū vtebat, figlinas aut velf figulinas choreo? atthesiēsis inuenit, vt dicit plin? et opa ipsa apud pliniū figlina et fratilia dicunt, et figlina etiā ars figulorū dicit plin? lib. xxv, figlinorū opa imbricib? tabulis tegulisq̄ ad balneas māmatis, vel ad tecta coctilib? laterculis fundamētisq̄ aut que rota fiūt, et.

Tectores faciētes tecta Teuto, decler, Carbonarij q̄ coquunt carbones holer, Calcarij faciētes calcē halsgriener, Teuto de re rust, calcarij ligna pficit ad fornacē, Inde fornax calcaria vbi calcē coquoit, et calcata edificia dicunt calcē p̄ tecta, q̄ loijctationem et tectoriū appellant.

Laterarij qui laterē coquūt, Teuto, hægler, Fornicarij dicunt q̄ faciūt fornaces, Lapidicide nō lapicide q̄ cedūt lapides stein metzer q̄ grece λάρου Latomi dicunt, et lapidicina nō lapicina grece λάρου latomia vel λίστρον lithotomia stein grub, Inde etiam λίθου lithoglyphos, i. lapidū sculptor et λίθου lithiasis, i. morbus scircular, Teuto, der stein, et λίθου lithotomos, i. lapidū incisor vulneri? medic? Lupidarij aut q̄ vocabulo vūt firmi?, vident esse q̄ lapides ex terra es fodūt, Tornarij vel tornatores Teuto, treiger, q̄ aliquid tornāt Stratarij? dicit q̄ strata equo facit, Teuto, sattler, hic vulgo selator p̄pera dicit, sed melius grece επιππιοντος ephippiopis dicit επιππιον ephippiū eniz grece latine stratū equorū dicitur, Cesar in. iij. belli gallicy, neq̄ corū morib? turpi? aut in ertū? ba

betur q̄ ephippis uti: et ut plin⁹ in. vii. tradit: frenos et sira
 ra equoz peletonius inuenit.

Sulphurarij dicunt qui sulphur coquunt vl' fodiunt schwe
 selmacher. inde fornax sulphuraria vbi sulphur cocoquitur d̄ q̄
 facit mentionem vlpianus ff. de penis

Funarius vel restio latine grece ρχοιπονλοκος schenoplo
 cas q̄ funes facit Teuto. sailer: inde etiā ρχοιπο βατηοςcheno
 bates dicit latine sunt ambulans qui in fune ambulat Teuto.
 der vff den seil gāt. Juuenalis: s; satyra, quous hoiem secū at
 tulit ad nos gramatic⁹ rhetor geometra pictor aliptes: Augur:
 schenobates: medib⁹: magn⁹ oia nouit

Quicarius dicitur fossor puteorum Teuto. brunegraber
 Fossarij vel fossores q̄ fossas faciunt. Diuus aut hieo⁹ fossa
 rios dicit cē clericos q̄ in clericis gradu fossariorum ordine esse,
 q̄ in siliudine Tobie sc̄i sepelire mortuos admonent, vt exhi
 bētes visibiliū rez curā ad inuisibiliū festinet: z resurrectio em
 carnis credētes in dño, totū qd faciunt deo se p̄stare nō mortu
 is cognoscat. Sed vt artifices plures simul interpretari possim.
 sūma ex aulularia planti poetę festiuissimi, in illa em plēs artis
 fices anuūerat megadorus: q̄b⁹ vroz dotata, z que multam do
 tem ad viz attulit, vitē, a donatiū pompā et supbia suā, seruenti
 bus: eaz q̄ in pia supbia et sumpt⁹ intolerabiles detestans, ait:
 nūc qz inuenias plus plaustrorū in edibus videas q̄ ruri: qñ
 ad villā veneris: sed hoc etiam pulch⁹ est: p̄tē q̄ vbi sūptus pe
 tunt stat fullo phrigio, aurifer, lanarius, canpones, patagiarij/
 indusiarij, flāmearij, violarij, carinarij, Aut manulearij, aut mi
 robrecharij, propalesinteones, calceolarij, sedētarij, sutates, dia
 batbrarij, solearij, a distāt, a distāt molochinarij, petūt fullones,
 sarcinatores petūt, strophbrarij a distāt, a distāt semisonarij, iam
 bosce absolutos censeas cedunt petunt. Tercenti cū stāt philaci
 ste in atrijs. Textores, limbozarij, sarcularij, dicunt datu: aes
 iā bosce absolutos ceseas, cū incedūt infectores, crocotarij, aut
 aliqua mala crux semp est q̄ petat, fullo igit q̄s, prim⁹ diximus.
 phrigione teuto, se idē tridre, sunt q̄ acu auro intertita phrigi
 bus dicti, qui vt ait plinius, redordiedi z teredi auri et argenti
 rōem inuenerūt, phrigia aut vestis est a tecta. vt dicit nonius

plauty

c

De nominibus artificū

j. hulle

marcellus: Lanarius est qui lanas curat vel carminat et parti-
nat, pathagarij sunt qui aureas clamides cōficiūt, vel dicuntur
a patagiō vestimento, qd ad sūmā tunicā asini solet indufiarij
vel intusiarj qui intusia faciunt. hēmo macher. Flānearj q̄
flamea cōf. ciūt. Est autē flāmeū tegmen quo matrone capita te-
gunt: Violarj sunt q̄ colore violarū vestes inficiūt: et violaria
vestes violacei coloris. Larianarj alij a carinis manū dū-
cta similitudine dictos volūt, alij purgatores lanarū: dū lanā care-
re sit apud varronē purgata a spurcijs. Manulearj sunt qui
manicas tunicis apponebāt, manuleata em tunicā, de q̄ alibi
p' aut' mentionē facitē quā pascian' manicatā appellat, haben-
tē manicas lōgiores, q̄bus vti romē in decor erat, vt gelli' as-
firmat. Tropobrechary sūt vnguetarij et vnguetorū confectores
ad capillos irrorantes. uypop enim latine vnguētū dicitur et βερεχο
id ē irrigo: inde etiā Tropole vnguentorū veditores: quos la-
tini vinguetarios vocāt vt p' dicitur. inde myropolū a noie plu-
tus in epi. vti loc' est, vbi vngueta veditur, que latine taberna
vnguētaria dicitur, qz vt dicitur uypop vnguentū dicitur et βερεχο
id ē vendo, et pducit po. qz cū ro longa scribitur, sicut et ppolar' ce-
tera id gen'. si igit' ven' in deiectis locis et pigris fuerit inuēta
faciet hospites p' opinarjos tabernarios myropolas. vt dicit
iulius firmicus in. 3. matheos. Propole dicunt' megonatorū
res q̄ merces minoris pēnūt vt post pluris vendūt. Leontoni
furtheuffler. tpo em. i. ante et πολεω. i. vēdo. Linteones sunt
linceorū veditores vel p'extores. leiniwber: est em linteū pān'
lineus a q̄ linteolū. Calceolarj sunt calceorū p'fectores, a calcels
dicit' sedētarij q̄ op' suū sedēdo cōficiūt, vel sedēdo opam suā
locāt. inde sedētaria opaz sedētarij labor sedētarij etiā sellulas
ry dicuntur Linius in vti. Quin opificū q̄z vulgus et sellu-
larj minime militiē idoneū gen' exerci' dicuntur. sutates autē sūt
sutores asuēdo dicit'. Sutor autē vt varro vult, nō asuēdo dicit'
aut' sed a sutrina q̄ est taberna sutorū, sicut medic' a medicina
nō a medēdo. Sutrina in sup etiā ars est sutoris, plim' in vti.
ca. vi. fulloniā artē nitiāz mezerēsis inuenit, sutrinā Boetius.
non intelligas hic Boetii severinatē ro. nā plinio multo iuni-
or est, sunt igit' p'rie sutores qui calceos et trepidas sūnt

et
labatō
alio
grecan
uocēs
alibi. et sole
plumaz
cepida
dōne vestes
nis est col
horis filis
la. Coimus
Sarcin
cer. delegin'
ma. nē in illi
fullonū et la
nes rca pa
est sarcina
Sarcin
at pānos.
um falcia
genis suffic
Semiō
Phylarij
desv' l' ob
et carcer
do dicit'
cero dicit'
et tectricla
fices lino
Lymb
bus ant
corv' et c
purpurā i
cū qz dan
millū iust
re l' c' r' o
m: l' i' p' h

Diabathrarij sunt fm alijs ascēsoꝝ, nā batho ascēdo signi-
ficat scdm alios sūt diathraz pfectores; est aut̄ diabathra gen⁹
soleaz grecanicaz, vt fest⁹ pōpeius dicit. **Solearij** sūt solearū
pfectores; sochel oder pantoffelmacher. **Soleati** aut̄ sūt soleis
induti, 7 solez teste gellio dicunt̄ oīa ferme id gen⁹ calciamenta
quib⁹ plantaz calces tegunt̄. **Solea** grece crepidaz; vt crepidaz
rij crepidaz pfectores. **Molochinarij** vel molochinarij aut̄ mo-
locine vestis pfectores, a molanie dicte vt inēt nonius vel vt idē
testis est coloris molochini infectores. **Molochin⁹** em̄ color est
floris silis maluz ad purpurā vergēs, 7 dicit̄ molochin⁹ q̄si ma-
lachinus $\mu\alpha\lambda\alpha\chi\eta$ malache enim grece latine malua dicit̄.

Sarcinator est vestitū pfectoz qui 7 **sarcator** dicit̄. Sz pl⁹ plas-
cer 7 delegati⁹ videt̄ sarcinator; nā eo noīe pter cetos viū h̄ plau-
ms, itē lucili⁹ 7 **Ulpian⁹** ff. de insti tu. actio, l. quicūq; dices itē
fullonū 7 sarcinatorū pposit⁹ 7 alibi; itē gaus, ff. naute campo-
nes 7c. 7 paul⁹ ff. de furtis. 7 **sarcinare** est pluere, 7 **consarcinare**
est sarcinas colligere.

Sarcina trix itē mulier q̄ acu victū q̄rit; ab eo dicta q̄ sartis
at pānos. **Stropharij** sūt pfectores strophoz; est aut̄ **stropho-**
um fascia pectoral⁹ q̄ tumore cohibet puellaz; alij a stropho di-
perit̄; sufficiat nob̄ hec dixisse.

Semifonarij sūt q̄ pua tintinalia p̄ficiūt 7 crotalia; q̄ veluti
Obylariste sūt carceris custo. **Imedij** tympani formā hnt.
desvlt̄ obfnatores, 7 q̄ aliqd̄ obfuar $\phi\upsilon\lambda\alpha\chi\eta$ enim custodia ē
7 carcer; 7 alibi plaut⁹ philacā carcerē vocat. **Textores** a texens
do dicūt qz op⁹ texturar; officia; **terrina** qd̄ 7 **terrinū** d̄z vt ci-
cro dic̄ i verrē. **tertria** etiā d̄z ars teredi apd̄ pliniū l. xi. **Tertric**
7 **terricia** mlt̄ q̄ terit̄, inde etiā barbarisarij **tertores** dicūt arti-
fices lintee vest; s̄q̄ ex auro 7 colorat; filis effigies aialij 7 alioz

Lymbularij dicūt sarcitores lymboz; **lym** (rez exprimunt̄.
bus aut̄ vt fūio plac; fascia vestitū extremitatū vic⁹ sidonia pi-
tor vestē circūdata lymbor; non⁹ lymbū dic̄ vestimētū miliebre q̄
purpurā i imo hz. **Arcularij** sūt pfectores arcay; q̄ ab arcēdo di-
cūt; qz clausē a se fures arcant. Est aut̄ **arca** 7 vestitū 7 libroz 7 si-
milij. **Infectores crocotarij** sūt q̄ inficiūt crotū q̄ est vest; a colo-
re sez croceo dicta; nā crocotū siue crocula i dūmētū a croco no-
mē sūpsit. hec ex plauti aulularia excerpti.

De nominibus artificū

Ricari v^l **ricularius** qui ricas et rículas facit teuto. schlehermacher nā rice et rícule sed veli gen^o et paliola vocant^r quo mulieres capita tegūt. rícula etiā p^o sudario ponit.

Reticulari dicitur qui reticula p^oficat hubeitricher. nā reticulū dicitur apud nos hūb. qđ instar retis factū sit.

Coronari qui coronas et sarta facit grece stephanoplocos dicitur

Veteramentarius dicitur qui veteres calceos reficit.

Interpollatores sunt qui antiquas vestes renouāt v^l eas facilius vendant; et mulier **interpollatrix**.

Coriari sūt coriorū p^ofectores. teuto. ledergerber;

Caligari sūt qui faciūt caligas. cui^o meminit firmicus in. d. matheseos dices. si p^o noctē i. vi. loco horoscopi fuerit iuncti mercuri^o et iuppiter; reddūt negociorū interpretes. et p^ofectores. aut alii gures. et sculptores; aut fullones. aut coriorū p^ofectores; aut caligarios. aut piscatores. aut lanarios. aut his siles.

Pannicularios vocant qui pannos conficiunt;

Ocreari sunt qui ocreas faciunt stifelmacher.

Ocreati sō qui sunt ocreis induti.

Polymitarii sūt qđ faciūt vestes polymitas pe. correp. i. variū coloris et liciorū; nā **polymita**. et **mitos**. i. filiū vel licium **polymita** pe. cor. est vestis variū coloris. cui^o etiam fit mentio in veteri instrumētō. et hieronym^o **polymitariū** et **plumaz**. p^o eodē accipit. inde op^o **polymitariū** et **plumariū**.

Sericari sūt saretores serici: est aut **serici** vñū alioqđ multo plus nobilitatū. dicim^o em̄ hodie **serici** seu purpurā villosam teuto. sāmēt: audio etiā dicit **purpurā damascenā** damast. credo a damasco vrbē syrie.

Undulata itē vest^{is} qđ fit etbyrco et capraz pilis ponit^r qđ lanis. dicit^r qđ ad similitudinē yndaz picta sit teuto. **sebamlot**. qđ **cymatilis** dicit^r (vt apud plautū et onidiū) a fluctu aq̄z dicit^r. et **yndonis**. quo vsit plautus. et diuus hieronym^o dicim^o et vulgo in **yballaton** αρωτων συλλω

Marsupiaris **crumenari** **loculari** dicit^r possunt qđ v^l vendunt vel p^oficiunt marsupia crumenas loculos.

Sellarius qui sellas facit. teuto. **seffelmacher**. **sella** em̄ qđ **se** da a sedendo dicitur.

sebamlot

dicor. qu
uarii sur
bonid iuro
shabib
Chartari
m̄ cōfector
noo et Et m
nē ecece q
nt vchari
canos. Sed
vel lineari
circator ap
citor et circula
crimini^o in
ponit^r si cui
dabit^r sunt
mutia id ge
mulier est c
quēdā faci
est vt ait vl
rendo instar
aliū negociar
in quo vestes
pitar p ipō
littus vlpō
m̄ s vel cib
qđ calceari
et linearia
sericaria et
ff. de contr
liquid et fa
vel vendit
Veterin
dicit vt ali
rina antiali
quati vent

Victor qui vasa vinaria religat teuto, binder:
zonary sunt qui zonas faciunt teuto, gürtler **C**icero pro lucio
 flaccod iutores z zonary cōclamarū tūde piter dicere. possu
 mus. baltheafios z cingularios qui baltheos et cingulā faciunt,
Chartari⁹ siue greco vocabulo papyropius papyri et char
 tari cōfectoz: quis nō oino sint charta et papyrus teuto. papyr
 macher **E**t mebranarius: pgamemacher: **L**inari⁹ est q̄ lini
 artē exercet grece λιπο πλοκιο dicit **L**intear⁹ q̄ linteā vendit si
 cut vestiari⁹ qui vestes: vnde vlpian⁹. ff. de instito. actio. l. qui
 cūqz. **S**ed etiā eos institores dicēdos placuit q̄bus vestiari⁹
 vel linteari⁹ dant vestē circūferendā z dūtrabedā, quas vulgo
 circatores appellant⁹: hic q̄ circatores sint habes, nec idem est cir
 cator z circulator: q̄s em̄ sit circulator paul⁹ declarat. ff. d. extra. oz
 criminib⁹: in circulatores dicens: qui serpentes circūferūt z p
 ponūt si cui ob eoz metū damnū datū est p mō admissi actio
 dabit⁹ sunt et circulatores q̄ gladios simulāt se denotare: z si
 multa id gen⁹ iocularia exercet, teuto. gaudzler **C**irculatrix autē
 mulier est que vrbes circuit: et saltando alioue ludicri genere
 questū facit **E**t quoniā de institore mentionē fecimus. **I**nstitor
 est vt ait vlpian⁹. ff. de insti. actio appellatus: ex eo q̄ negotio ges
 tendo instat nec multū facit. taberne sit ppositus aut cui libet
 alij negociationi **V**estiari⁹ aut vt redeamus ad priora: locus ē
 in quo vestes vel seruantur vel vedunt, aliqui in vestiariū acci
 pitur p ipso vestitu, sicut calcearium p ipso calceo, vt iuriscon
 sultus vlpianus docet ff. de alimentis et abatelega dices dia
 rijs vel cibarijs relictis neqz habitatiōem neqz vestiariū neqz
 calcearium debere. palant est. inde venit negociatio saccaria
 et lintearia de q̄bus habetur ff. de tributo: actio: et negociatio
 sericaria et saccaria: aliter saccarius accipitur apud vlpian⁹: ut
 ff. de contrahenda emptione: pro eo qui saccū bauulat, dicens:
 siquid et sacco saccarij cecidisset, saccarius etiam est qui facit
 vel vendit saccos inde saccaria negociatio.

Veterinari⁹ dicitur qui veterinorū curā gerit z veterina du
 cit vt alijs locet dōmi pro questu nutrit. **S**unt autem vete
 ring animalia ad vehendū idonea, et que aliquid vehere possunt,
 quasi venterina: q̄ ad ventrem onus religatum gerant: inde z

De nominibus artificū

Veterinarij medici q̄ veterina curāt teuto. siechartzet. hia gregē
κρηπιον Laniari dicunt n̄ κτηνος ctenos greci iumen-
tum dicit. quos nostri etiā mulomedicos vocant. vñ firmicus
matern⁹ in ij. matheleos cetauro oriente qui natus fuerit: aut
auriga erit: aut equoz nutritor: aut mulomedicus aut equina-
rius vbi Beroaldus mendā sustulit z equarius substituit. Eq̄-
tū em̄ significat gregē equoz z equarius inde equitij mgr̄ q̄ et
equisio z armentarius nominat. Et quē maternus mulomedi-
cum dicit vulgo etiā apud nos marescalcus dicit. et est minor
vt mox nostro loquar. marescalcus qui stabula equoz z equos
curat apud principes nam maiores marescalci apud principes
sunt mgr̄i equum z marūne p̄tatis apud principes.

Lanius vel lanio onis vti etiā iuriscōsul̄i vtun̄ ff. d̄ sum-
do instructo, dicitur qui carnes ex pecoribus facit, dicitur a la-
niendis pecoribus: cu⁹ officina z macellū z laniena dicitur plau-
tus in epidij p̄ omnē vrbē quē sum de fossus querere: p̄ medicis
nas constrinas in gymnasio atqz foro. per myropolia. et lanie-
nas circūqz argentaria rogitando sum raucus factus. sibi me-
dicina est officina medici. qualis hodie apotheca dicitur. quē et a
diuo hieronymo in cōmetarijs veteris instrumēti taberna me-
dicoz cōgruentissime dicit. hic em̄ dicitur in hoc doctos se arbi-
trant si in tabernis medicoz de cunctoz opibus detrahāt Tab-
berna medicoz est vbi vendunt ea quē ad medicinā valēt. z vt
redeā ad plautū Tōstring est officina tonsoris. z argentaria offi-
cina argentiarij. Aromatarij vel aromatopola p̄. pro. z odorarij
latine d̄ venditor aromatu. sunt aut̄ aromata latine odoramen-
ta. et taberna aromataria huc hodie speciaria dicitur a spēbus ve-
nalibus: sic em̄ vulgo aromata vocantur: nō tamē sine auctori-
tate: sic appellat aromata: spēz scz hiero. sidoni⁹ iuriscōsul̄i z
Digmētarij d̄ cōfector pigmentoz vel v̄ditor. sunt aut̄ pig-
menta vñ guenta quibus puellē ad venustandā faciē vtunt. Et
aliquādo cōfectiones ex diuersis speciebus suaves et odorifere.
Hiero⁹ in exēptione cōposuit et oleū ad sanctificationis vuguen-
tū et thymiamata de aromatib⁹ mūdissimis opere pigmenta-
rij firmicus. z. matheleo. si luna venere defluēs minuta lumine
ad mercurium feratur. aut oratores aut plastas. aut sculptores.

faciant pignētarios, aut eorum reptores, aut pharmacopolas,
 aut popinarios φαρμακοπολης pharmacopola pe. pro. dicitur
 q̄ pharmaca hoc est venena et medicinas vendit: qualis a nos-
 tris apothecarij vulgo appellat. φαρμακοπολος pharmacopi-
 jo qui pharmaca conficit φαρμακοπ pharmacum aut est medici-
 na et venenum: un bonumq; et malū accipit. φαρμακος phar-
 macus ip̄ super latine veneficus dicit, sed venefic⁹ apud nos si-
 gnificat et illū q̄ in casu dicitur et ceteris malis artib⁹ valet q̄ etiā
 venena facit. Tacitū li. v. in titū. Veniūt gladiatores, la-
 trones, fures, venefici, et p̄cant nihil aliud q̄ ut scelera impu-
 ne committat, inde plaut⁹ tr. venefica dicit p̄ excellent venefica. et
 venenarijs q̄ parat vel conficit vel vendit venenū. Hieronym⁹ su-
 per hieremsa li. 3. cōmentarioz homicidas (inquit) et sacrilegos
 et venenarios punire non est fusio sanguis, sed legū militariū.

Unguentarij sunt confectores vel venditores unguentoz. se-
 neca li. iij. naturalium q̄ntio, unguentarios lacedemonij expulere
 et perefinib⁹ suis cedere iusserūt, qz oleū disperderent. Et nota
 q̄ seruius in. ix. eneidos dicit sane nec ungo nec ungetū u reci-
 pit, excepto vno noie, vt unguēyū ē et pigues unguie ceras. ego
 tūre pio unguētū et ungentū crebri⁹, q̄ re ego vsūm secutus sum.
 Vinari⁹ ē vini venditor, q̄ grece οἴνοπολης oenopola ēd. pe. p̄
 et vinaria taberna οἴνοπολειον etiā pe. p̄ducta oenopoli um.
 Plaut⁹ in asina. Letera q̄ volumus vti greca mercamur fide-
 cū a pistore panē pet. m⁹, v inū et oenopolio: et vt tangā festiuis
 simi et faciūssimi poete p̄verbū, mercari greca fide est nūera-
 re pecuniam pro re emptā. Brexi em̄ tam lenes fuerunt, et mos
 dice fidei, vt nemo cuiquā de quā confideret aut crederet, nisi
 in re certa hoc est in emptione data pecunia, de grecorum leuis-
 tate pulcherrima tradit eloquentie pat̄r in oratione pro l. flac-
 co et ad cesarem: q̄ quia diuus Hieronymus Bracteano dica-
 to allegat sumam eius verborū in cōmentarijs noui ins-
 firmi sup paulum ad galathas ita scribit vna queq; pun-
 cia suas habet proprietates, cretenses s̄. mper mendaces, malas
 bestias, ventres pigros, vere ab epūnenide poeta dictos, apos-
 stolus comprobat: qui et insensatos galathas vocat: vancos
 mauros et feroces dalmatas latin⁹ pullat hystoricus: timidos

De nominibus artificum

phrygas: oēs potest lacerāt. Athenis expeditiora nasci ingenia
pbi glorian. Grēcos lenes: et apud cesare fugillat cullus dices;
aut leuiū grēcor: aut in manu barbaror: et p flacco. ingenita i
quit lenitas: et crūdita vanitas. ipm isrl' graue corde: et dura cer
uice oēs scripture arguit. hec ille. Vinari etiā dicit q̄ est bibu
lus et vinosus. qui dicit apud grēcos οἰκος ἢ ἡσ Alpianus. ff.
de edil. edict. l. ob q̄ vitia. Itē aleatorē inquit et vinarios nō con
tineri edicto quosdā resp. disse pōpo. ait quēamodū nec gulo
sos nec impostores aut medaces aut litigiosos Vinitor est aut
custos vini vt Virgili in eglō. decima aut custos grēg. aut ma
ture vinitor vneiaut vinitor est cultor vini et vinear que vinear
toie vulgo vocāt. Sicut arborator apud colū: mellā arbor plā
tator et putator. qui et frondator dicit. et femisector apud eundē q̄
fecat et metit femū: qui a plinio femifer dicit. et columella insupe
et Varro de re rusti. femisena dicit. et femisentiū ipsa mellis vt
ita dicit femi. teuto. bevent. Varro de re rusti. li. i. nec pmo an
no rigori nec pasci ante scōa femisecia ne herbe vellant: obtritu
q̄s hebetent. foenile loc' est in q̄ femū seruat. p̄sius itē nec femise
ctor nec femifer nec femisecia: sed femiseca dicit satyra vltima. Fē
nisece crasso viciant vngvine pultes: sed vt redeā vinari. a.
um. etiā fecat quicqd ad vinū p̄inet. vt tabna vinaria vbi vinū
vendit: quā Alpiar iuricōsultus. ff. de fundo instructo. Tab
nam cauponiā vocat. et vas vinariū in q̄ vinū vel tenet vel ven
ditur et cella vinaria: q̄ et apotheca dicit vt albi tradidim: et hor
reū vinariū vt tradit seuola iuricōsultus. ff. de fundo. instrus
cto et instrus. l. dices itē horreū vinariū cū vino et vasis et instrus
mēto et instritorib' q̄s secū habere p̄sueuerat q̄ situm est et cetera.
Mellari vel melliturg' vt dicit varro est q̄ mellis op' exercet.
Oleari qui oleū facit vt vedit: Columella lib. vltimo rez rusti
peritissimi olearij vix patiunt ad vnā lucernā op' fieri. Plant
ij capiti. oēs cōpacto re agūt q̄si i velabro olearij. Frumētari
significat q̄ vedit frumēta vel abūdat. plautin leno in pseudot
p̄ncipio hedillū tecū ago q̄ amica es frumētarijs: quib' cūc
mōtes mari acerui frumēti sūt domi fac sis sic delatū huc mibi
frumētū. Lupedinarij dicunt q̄ esculēta et potulēta vedit: nā
cupes a cupedia et cupedula dicebant antiquus lautioris abli

le for. cupedi
abom' muer
lucū dominap
in q̄ libellū fat
suarū p̄fere
tū: et for. frum
mā hūa a rez
uocios p̄clo
mā qui eloo
gabolo dicit
de om̄crita
li mo d̄ pulci
qui dulcis et
mī appellat. c
cama vocat
qui boti esp
lanus d̄: q̄
tem d̄oxapo
d̄oxapo
vbi bolera v
genus bole
borbaz no ue
lucru. ca. vi
m̄ nostri q̄
indicauere.
Acetaria gi
nos vulgo
to oleos gi
rappienlos
comedit i a
pinarij sūt i
res panifce
narij apud
panis: carot
nes carnes
nam p̄carā

inde foris cupidinarius ubi vendunt illa a cupiditate vel quod ibi fu-
 erit domus niterij equi cupidinis equis romani ut dicit Varro
 lib. r. diuinax. Fuert et alia fora ut inuenies in fenescella siue
 alio quod libellum suum eo nomine dicitur magistratus ro. ipse inere curauit ut for-
Boarium piscatorum bolitorum etc. ubi boues pecura pisces et bo-
 vedit et foris frumentarium siliginarium auenarium panarium calcearium
 et alia filia a rebus que ibi venduntur noibus cognominata et foris grece dicitur
 εμποριον pe. bzeu. emporium, εμποριον emporium mercatorum la-
 tinarum qui cibos ex lacte conficiunt et vendunt. heli. spartianus in bello
 gabolorum dulciarios et lactarios tales habuit. ut quecumque coqui
 de diuersis edulis exhibuissent vel structores vel pomarii illi
 li. mo. d. dulciarius mo. de lactariis et hiberet. dulciarius sunt pistores
 qui dulci et mellita edulia coquunt. Lactaria sunt que vulgo lacticia
 nia appellant. que dicitur e quidam ecclesiastici vtunt. comeli. celsus la-
 ctaria vocat pomarium que poma vendunt. bolitor que bolera vendit vel
 qui hortum exercet. que etiam vocabulo minus legare ut voluit. hortus
lanus dicitur apud. macrob. et firmic. matern. vtunt. Grece au-
 tem λαχανοπωλησις lachanopolia pe. pdu. dicitur venditor holerum et
 λαχανοπωλειον lachanopolium pe. pdu. foris. bolitorum et locus
 ubi holera venduntur λαχανοπωλειον enim comprehendit omne
 genus holerum herbarum que herbas legunt et vendunt vel que vim
 herbarum non uerunt et ex his. medicamenta componunt. vñ. plinius
 li. xvij. ca. vij. manibus et hoc vitio laborare primi. vñ. herba
 rij nostri quod ipsi notas velut vulgares stricium et noibus ratu
 indicauere. Acetariarius possunt dici qui conficiunt acetaria.
Acetaria autem plinius accipe videt. pro eo genere tibi quem
 nos vulgo silatium nominamus que ex herbis virentibus nec non ace-
 to oleo guttatum in stillato fit et cocina. sicut et rapuncularem que
 rapunculos vendunt. sunt autem rapunculi a rapo radice cogniti. qui
 comeditur in acetariis Teuto. raputzel. Tabernarius caupones po-
 pinarij sunt institutores tabne caupone popine pistores. pinso-
 res panifices. panifici sunt qui panes conficiunt. inde panarium car-
 narium apud plantum et granarium apud iuriscosultos. ubi recohit
 panis. carorum et grana frumentorum. vel saccis in quem reponunt pa-
 nes carnes. frumenta. molitores que molunt pistrinarii qui pistris-
 num parant. teuto. pflyster. piscator captor piscium piscari. qui ves-

collait

De falsa etymologia

dit pisces: et piscaria loc⁹ vbi pisces vedunt q̄ grrece ἰχθυόων
ἰχθυόων ἰχθυοπολιῦ penul pdu. Namote vl hamioete q̄ hamis
piscant capiunt et hamari q̄ hamos cōficiunt Letarij q̄ maiores
pisces capiunt Ballistarij sūt artifices ballistaz. Torrores bali
starū dicunt a marcellino q̄ ex balistis tela p̄toquent et eiacula
tur. Librari⁹ a libra q̄ partiedis p̄sis pficit, teuto, wag meister
inde libraria loc⁹ vbi res librant. Hec sūt q̄ raptim r̄pperāter
collegim⁹ adinturi et in postez lingua latinā apud germanos
p̄virili portioe si dabit facultas et otii. Vale candido lector.

De falsa etymologia prioro noim conficta: p̄ auctore legēde
auree siue historie longobardice.

Lū nup animi recreandi gratia legissem Baptiste Mantus
ani plogum in scōam parthenice: inueni illū vehemēter dam
nasse etymologiā nois catharina confictā ab auctore legēde aus
ree seu historie longobardice dicente Catharina nō vniuersos
rum ruina sic ille fabulatus est: interpretat: sed vl a catharos qd
est purus vel catharizo purifico vel a catareo id est fluo vl cata
et ryar qd est riu⁹. Vox illa de flectit. et vt idē inq̄: fuit vir ille et
auctor ill⁹ legēde iudicio meo p̄⁹ quidē sed nequaquē satis lra
tus p̄⁹ inq̄ q̄ diuina cōgesserit: illi iteratus s̄o: qm̄ grecis vos
cabulis latinā. latinis grecā: hebraicis mictā: nulli: verā oīl ue
confusam: obliquā cōtrariam: falsamq; dedit interpretationez
atez ita sciōz noia dū illustrare putat sua de lusus. vl ignoran
tia vel impudēti temeritate reddit obscuriora. et nisi putaretur
peccasse p̄ impiā putari posset de impietate cōdemnādu: vt
pote qui sacro scām ch̄risti religionē: recte interpretōis inuersio
ne voluerit cauillari. et noim p̄turbatiōe sc̄tis illudere. hec ille
que cū legissem cepi legere eandē historiā longobardā: inueni
verissima q̄ dicit baptista. Ideo nō nulla bicnoia subicci falso
prioro nominū etymologiā: nā vt dicit serul⁹ et eharisi⁹: et ego
alibi hebraea vocabula nō parum latinā etymologiā nec itē gre
cam latinā: nec insup vtriusq; hebraica multo minus barbara
nec credendū a barbaris greca vel latinā suis libris noia esse

prop: loz nominiū **CLXII**

imposita: vt de barbaris primū dicā. Bernardus interpretat ab illo a ber. i. puteus vlfons et nardus que est herba humilis ca lide naturę et odorifera, et leonhardus qui odor ppter alcos qđ populus z nardus vel leonhardus qđsi leges arduas: sed false et in pte nō germanica sunt vocabula: in leonhardus apud nos nihil aliud est qđ latine leonis robur vel scenos grecę qđ a grecę dici pōt. Leoscenes vel leocrates quo noie apud grecos quidā sculproz insignis dicitur est. Bernbad^{us} autē vsi robur sic etiam eberhardus suis vel varis robur. Et quā vt alibi dici germani antiq̄tis grecis literis vsi fuerunt: quē illi demosthenē. i. populi robur dixerūt nos volckhart vel volckhardū appellauimus qđ id est: quē illi leocrate nos leonhardū z cetera. Apđ latinos autē noia imposita maria ex parte nihil significat: et oīno ad placitū sunt posita. Dicit em herodian^{us} grāmatic^{us} latin^{us} vt aliquis euctus daret nomini occasione ante nonū vel octauaz annū nō fuis nomē. Ut romulo z remo a roma id est māna cōueniēt: vsū est. Virgil^{us} a laurea Virga: alias placito noia iponebāt. vt idē dicē plutarch^{us} et aristoteles dicē noia primę ipositionis esse ad placitum: qđ si Virgil^{us} a laurea virga dicat vt hic doctissim^{us} grāmatic^{us} testatur. nō persuadēbit mihi politian^{us} vsū vergiliū potiusqđ virgiliū dici debere nam virgil^{us} non vergiliū crit nec vetustatis si quem affert iam desuetum atqđ obolitum vsū: pte vera deriuatione atqđ nostra vsū imitandū existimo: pergit herodian^{us}: apud grecos a votis feminaz nomina imponebantur quibus effectus aliquando contrari^{us} fuit vt Ambrosius id est immortalis qui decimo perit anno: primus ego nomine athenis: et musa medicus cui cognomen to fuit et antonius musa augusti medic^{us} ambo alieni a musis nonne idem dioderos siculus: herculem argui quoniam. Funonis opera gloriā adeptus esset cum antea alceus vocaretur herculem dixeret: reliquis a matribus imponuntur nomina huic soli virtus nomen dedit. Omnino igitur diuinatores essent qui ita nomina imponerent vt vita nominibus responderet: quod noīter auctoz pretendere videtur. Sed longissime fallitur: nam quod ait philippus dicitur os lampadis

De afalsa etymologia

vel es manuū bñ dixit scdm̄ hebraicā interp̄tionē hieronymi
q̄uis z becīpa violēta sit: vt gr̄ca dictio hebraicā etymologiā
admittat: vt z hieronym⁹ p̄be notauit. Aure⁹ autē legēde auctoz
nō ptentus bñ z cum diuo hieronymo dixisse voluit. gr̄ce lin
guē vt existimo peritā: vel poti⁹ suā ignorātiā (dū ei⁹ gr̄ci ratio
nē vt ita loquar ne homer⁹ quidē intelligeret ostentare sup̄ ad
dens: vel a philos qd̄ est amor: et yper qd̄ est sup̄ q̄s amatoꝝ sus
pernoꝝ habuit p̄fecto philippus scdm̄ illā diuinātes parētes
qui filio tā vez nomē indiderūt. Eur philipp⁹ rex macedonum
eodē noīe vocat⁹: z multis seclis ante illū nat⁹ nō etiā amauit
sup̄na. hō bellicosus z regni cupiditate flaḡnāssim⁹ q̄re vt fera
p̄ferā philippus q̄d̄imnos est gr̄cū z valet bellator vel bellicos
sus q̄ si philipp⁹ rex fuisset oīno in bellis: nihilomin⁹ illud ei
nomē erat idictū. qm̄ vt dixit heradian⁹ z diodor⁹. siculus apd̄
c grecos a femis imponebant noīa liberis.

Legēda aurea: Gregori⁹ dicit a geos qd̄ est terra z orge qd̄ est
colere. q̄si colēs terrā id est carnē suā vel a gerir qd̄ est sacrum z
gior arena q̄si sacra arena: fuit em̄ arena. p̄derosus moꝝ gra
uitate. Tu dic Beoz⁹ gr̄ce dicit latine agricultoz ceteras ine
ptias q̄s dixit vitato addit legēda Machari⁹ a matha qd̄ est in
geniū z ares vir⁹ vel a macha qd̄ est p̄cussio z rido m̄gr⁹ vel mas
chari⁹. i. brūis nlla baz intr̄ptatio me iudice valet: nec em̄ inue
nio macha ingeniū p̄care nec p̄cussionē. nec ares virtus est sed
arete αρης ares autē mars latine dicit vt in dictione areopagita
dicit. Ego autē dico macari⁹ μακαριστος p̄c z significāt vt ille ten⁹
git beatus: sed nunq̄ ptent⁹ est bene dixisse nisi etiā ineptias
fingat. Machari⁹ autē si dicit melius a μάχη .i. pugna veniet
sicut callimachus antimachus lysimach⁹. idem marcellus di
ctus est quasi arcens malū vel quasi maria percellens. Tu dic
marcellus nomen est romanū simplex: z marcelloꝝ fuisse romē
familiā clarissimā: nec quis q̄s banc doctus somniosam et vanā
etymologiā extogitauit. Idem antonioꝝ dicit ab anā quod
est iursum et tenens q̄si sup̄na tenens z tenēs quasi sup̄na te
nēs et mundana despiciēs. Q̄ q̄s multū dissentit hec interp̄ta
tio a morib⁹ antonioꝝ z romanoz ciuiū: fuit autē antonioꝝ fami
lia p̄ q̄y euitat ab antone hercul⁹ filio cognomē accepisse tradit

nō ab vna rē. Idē stephan⁹ grece latine dicit corona in h bene
 dicit: sed nō est p̄tent⁹ nisi addat meras nugas: addit vel ste
 phan⁹ q̄ si rēnue fans: qd̄ est falsum apud hebreos: aut licet sit
 violentū sic interpretat stephan⁹ norma nra seu iudicās nos aut
 speculator nr. Idē sebastian⁹ dicit⁹ est a sequēs ⁊ b̄tudo ⁊ astū
 quod est ciuitas ⁊ ana qd̄ est sursum q̄ sequēs b̄titudinē super
 ne ciuitatē vel sebastian⁹ interpretat⁹ vl̄ circuiens: o sancte de⁹ q̄
 inepte miscet ille grecā ee latinā linguā q̄ inepte vni verbo dat
 grecā ⁊ latinā etymologiā sil ⁊ pene oib⁹: multis hebraicā grecā
 et latinā. Bene dicit fm̄ hebraicos sebastian⁹ dicit⁹ vallatus vl̄
 circuiēs dñi sed h violentū est σεβαστος sebastos em̄ greco ser
 mone significat a dorabilis honorabilis ⁊ august⁹. Undē mihi
 sebastian⁹ videt⁹ descenderet sic q̄ p̄ turris stratonis vel sa
 maria ciuitas in iudea dicta fuit: ab herode postmodum rege
 iudeoꝝ in honore cesaris augusti sebaſte σεβαστη .i. augusta
 dicebat⁹. Idē Vincētū⁹ quali vitū incēdens q̄ vincēs incēn
 dia vel victoriā tenēs. Tu lector breuib⁹ dicas Vincētū⁹ a vin
 cendo venit q̄uis apud latinos noia imposita maria ex parte
 nihil fuant. Idē siluester dicit⁹ a silē qd̄ est lux ⁊ terra q̄ lux ter
 re. Tu dic siluester siue pp̄riū siue app̄latū a silua descendit. idē
 Remig⁹ dicit⁹ a remi qd̄ ē pascēs: ⁊ geos qd̄ est terra quasi pa
 scēs terrenos doctrina vel dicit⁹ a remi qd̄ est pastor et gion qd̄
 est luctatio. Tu vana esse hec psuadeas tibi remigius a remige
 vel remigio descēdere videt⁹ nō aliūde. Idē andreas interpretat⁹
 decorus vel r̄ndens vel virilis ab andor qd̄ est vir vel dicit⁹ an
 dreas q̄ anthropos. i. hō ab ana qd̄ est sursum ⁊ tropos qd̄ est
 puerſio q̄i surſus ad celestia puerſus: o q̄ntē ineptiē. Andreas
 vt inq̄t hieronym⁹ in interpretatiōe hebraicoꝝ noim dicit⁹ dec⁹
 in statiōe vel respōdens pabulo: sed h violentū. Ieli⁹ antē est
 vt scōm grecā etymologiā ἰεροτοῦ ὀροπος a viro virilis appel
 letur. et pen̄ ultimā breuiat andreas p̄tra more vulgi. Sed in
 ter andreas ⁊ anthropos nulla est deriuatiōis congruitas: nec
 ipse b̄ū interpretatus est anthropos. Idem nicolaus dicit⁹ a ni
 cos qd̄ est victoria ⁊ laos qd̄ est p̄ls q̄ victoria pplū: in h bene
 dicit⁹ vel vt idē pergit a nicos qd̄ est victoria ⁊ laus q̄ victorio
 salaus: sed hic ineptie vt grecū ⁊ latinū sil cōmiscet. vt sepe alis

De falsa eymologia

as Nicolaus autem scdm primam interpretationem bene dicitur hebrei vero ita interpretantur Nicolaus id est effluens vel effusio stultus ecclesie languentis vel stulticia languoris ecclesie sed h violentu est. Idē gregor^o dicit a grex. z goze qd est pāicare. vñ gregor^o qñ gregis p̄dicator vel qñ egregor^o ab egressus z goze qñ egre^o p̄dicator vl vigilās. Scire de ego nescio vbi querā q goze significet p̄dicatore credo q hūc grecitatem nlls grec^o intelligeret. z vt verā interpretationē dicam $\beta\eta\gamma\alpha\iota\omicron\sigma$ gregor^o grece significat vigilāt^o latine. Idē Ambrosi^o dicit ab ambra q est spēs valde redolēs vl ab ambra z syas qd ē de^o: vel ab ambroz qd est p̄ lumis z syoz qd est puulus $\alpha\mu\beta\omicron\sigma\iota\omicron\sigma$ ambrosi^o vt s̄a dicā est diuin^o z imortal^o. Idē vitalis. i. vinēs talis. Tu vitalis a vita dicas sic a morte mortalis. Idē pancrati^o dicit a pā qd ē totū z g^o z ai^o qñ tot^o cito g^o o deforme interpretationē. Pācrati^o descendit a pācratio athletaz lu di genere qd nep pā oīe fcat z $\kappa\rho\alpha\tau\omicron\sigma$ cratos robur: i. q robur z tot^o corpis firmitudo p̄cipua ibi oñdebat. inde chrysal^o fu^o plantin^o i bacchide inquit pan cratice atqz athletice ali^o pācratiū dicere volūt a pācratio herba. Idē enseb^o ab eu qd est bonū z sebe eloq̄tia vel statio vel sonat bon^o cult^o. Tu dic $\epsilon\upsilon\sigma\epsilon\beta\iota\omicron\sigma$ enseb^o grece id est pi^o et religiosus latine. Idē donat^o q̄s a deo dat^o. Tu dic donatus a donare a deo dat^o nomē p̄ se est ppriū q noīe ali^o pōtiffices z filius augustini appellat^o fuit. Idē laurēt^o dicit laurē tenēs. dicitu nā plib^o nō est op^o laurēt^o a lauro venire. Idē ippolit^o dicit ab iper id est sup z litos lapis q̄s supra lapidē. i. christū fundat^o vel ab i z polis ciuitas vl valde polit^o. vñ q̄so excerptit iste scriptor tā pueriles interpretōdes byppolit^o sic em scribit dicit si eq̄s discerptus $\alpha\mu\theta\omicron\tau\omicron\nu\upsilon\upsilon$ i. equo $\lambda\upsilon\upsilon\omicron$ et. i. dissoluo vl discerpo. prim^o autē q̄stū ego scio h noīe dicit^o fuit Thesei z byppolit^o amazonis fili^o. Idē thimotheus dicit timorē tenēs vel a tima z theos qd est deus quasi timor dei. Dicit tu timothe^o penul. cor. nihil aliō valet in greco q̄s latine honor dei $\tau\iota\mu\eta$ i. honor z $\epsilon\omicron\sigma$ de^o. Fuerunt autē multi viri hoc nomine apud athenienses nunci parit vnus presertim qui $\epsilon\upsilon\tau\upsilon\chi\omicron\sigma$ i. fortunatus imperator habebatur alter in arte tibiarum clarissimus Timotheus autē apud hebraicos ita a diuo hieronymo interpretatur bñficius vel bene

ficiū scti beneficiens aut beneficentia est. Idem cornelius id est intelligens circumcisiōē z in hoc bene scōz hebreos qui dicitur aut teite hieronymo, cornelius, id est intelligens circumcisiōē vel intelligentia circumcisiōis, sed inepte addit vel a cornu et lesos quod est populus q̄i fortitudo populi nam latinū est nō grecum nomē. Idē eufemia ab eu. i. bonū z femia q̄si bona femina. Ego credo euphemia per ph dicit et significare bonam famam, eu em bonum valet, et φηλη fama. Sicut etiam αὐτοπυλος polyphemus, i. multe fame z illustris. Idem hieronymus dicitur a gera quod est sanctus z nemus q̄si sacrum nemus vel noxma lex q̄si sacra lex. Tu ita interpretare sacrum nomē vel sacra lex ex ἴσπος et οποια sed omutat y. vbi noster auctor suas etymologia s nisi sonauerit accipiat non possum augurari. Idē Alexi dicitur ab a quod est valde et lexis quod est sermo quas si valde in verbo dei robustus. Ego autem hoc nomen descendere credo a greco verbo αὐξέω quod auxilior significat unde alexius id est adiutor et auxiliator. Idem praxedis dicta quasi viridis a prasin quod est viride quia viruit flore virginitalis, parentes impositores huius nominis fuerunt profecto apolline vel prophetia pleni dum tale nomen virgini indiderunt: quod si grecum ē nomen potius venit αποτο vna praxios id est ab actu et officio quam a prasin quod nihil cōmune habet cum praxi. Idem apollinaris dicitur a pollēs z ares quod est virtus quasi pollens virtutibus vel dicitur ab apollo quod interpretatur mirabiliter vel ab a id est sine et polluo. Miras hominis doctrinam, hic exponit vnum nomen latine et grece bis per mixtum et hebraice, sed vt vno verbo dicam, apollinaris sicut et apollonia virgo ab apolline descendit. Apollo autē grecum nomen venit scōm platonem ab ἀπολλειρος ἀκτιρας id est a iactu radiorum vel ab a quod negat z πολλοι quod multos significat quod solus ipse luceat scōm hebreos ita interpretatur apollo, id est mirabilis aut admirandus. Idem Sirtus dicitur a sios quod est deus et status q̄ diuinus status. Ego vero dico. Sirtus a sistendo venit aut cū alij cystus scribunt significat bellicosus z hastatus ἵστορ. sisten em grecis hastas z iaculum fecit inde ἱστοκοι cystici q̄ hastis ludunt vel pugnant

De falsa eytmologia

Idē augustin⁹ ppter excellentiā dignitatis ab augusto vel aus-
geo z astin ciuitas z ana sursum q̄ agēs ciuitatē supnā s̄z ppter
excellentiā dignitatis qz sicut august⁹ impator cūctos reges ex-
celebat sic ille oēs doctores: quid multis opus est bone pater:
augustin⁹ ab augusto dicit z sic dicit⁹ anteq̄ doctor orthodoxe
fidei esset vel pot⁹ christian⁹ vñ aut augu⁹ veniat dici in cō-
mentarijs. Bartholome⁹ z matthe⁹ bene interpretatus est ille vt
hieronym⁹ in hebraicis q̄stioibus sed in fine semp addit id qd
z in agruū z ineptū est. Idē lucas dicit ipse p̄surgēs vel ipse ele-
uans z bñ fm hieronym⁹ sed cū dicit vel a luce h̄ nō quadrat cū
syrys fuerit. Idē iudas dicit p̄fites vel gloriosus z bñ fm hier-
onymū sed falso addit vel q̄ iubilū dās. Idē clemēns d̄: a cle-
os qd est glia z mēs q̄ gloriosa mēs. Tu dic latinū esse nomen
hebrei aut licet volentū sit clemens. i. eccl̄astes vel p̄cionator.
Idē thomas interpretat̄ abyssus vel gemin⁹ vñz grece didymus
appellat̄ bñ dicit cū hieronymo sed falso addit vel dicit̄ thomas
id est diuisio vel sectio vel thomas q̄si totus means qz nec lati-
nū nec grecū est vocabulū. Idē iulian⁹ q̄ iubilus et ana qd est
sursum inde iulian⁹ quasi iulian⁹ qz cū iubilo petijt supna: vel
a iuli⁹. i. incipiēs et anus nā in dei seruitio fuit sener longani-
mitate sed incipiēs sui recitatio: eo q̄ deformiter z pueriliter ce-
spirat ille hō hinc inde in somnjs: nec p̄fecto h̄ nomē iuliano
impatori apostate puenire potest q̄ non supna vt credibile est
sed inferos petiunt z ingressus est plutonis habenas zc. Julia-
nus igit̄ a iulio dicit̄ iuli⁹ aut ab iulo q̄ a prima lanugine bar-
bē dicit̄ vt ait serui⁹ in primo eneidos descendit iouλoo iul⁹ em̄
grece lanugo z prima barba dicit̄ iul⁹ apud hebreos incipiēs
vel principū interpretat̄ z vt aliqñ receptui canā nā nō possum
oia de lyramēta hic cōprehēdere: nō credo vñū nomē omissum
fuisse qd nō semel sit male interpretatus. Taceo meras fabulas
z vulgū ngaliarū de vita z origine inde. de vita z morte pilati q̄
refert in vita mathie quas aniles fabella a deo magis de restor:
qz plures inueniant qui has referēdo z pplis p̄dicādo nō solum
inducūt hoies ad eaz fidē verū etiā in ijs demorātes: ea q̄ ve-
ra sunt z in salutē aiaz dici possunt omittunt: sunt em̄ plures
et p̄sertim aliq̄ monachi: qui dū cōcinant̄ ad impitam plebē vt

phaleratis: et ampullosis verbis pplim demulceat: ut famam em-
 ditionis et disertudinis consequantur: et ut culinam suam vel fructum
 lauti⁹ instruat vel potissimum dum euangelis tamque consuetis atque res-
 bus quotidianis pudet esse contentos non verentur excogitare nunc so-
 nis nunc relationes ut ipsi autem scilicet patrum: quibus in christum ne-
 dum scilicet falsa et mendacia aliquando comminiscuntur: dum non credunt sa-
 tis placere se nisi exotica aliqua atque peregrina in medium afferant:
 ut plebs post modo gloriae buda iactet se audisse a domino sicto vel
 fratre iohannutio: que antea nunquam audierit a quocumque, et ut pau-
 lum digrediar: ego oem ferme heresim quam dicunt christiano inde
 marie exorta: ut hoies superbi et magnae opinionis freti eruditione
 et fama anhelauerint aliquid dicerent persuadere nouum et inaudis-
 tum: quo cunctis seculis et nationibus suam famam insinuet sed ut redeam
 cum domino sicculo vel fratre lolhardus in nigra barba sic famam suam
 illustrauit: ne exstimationem suam impostet extenuet aut plebem in
 laudem suam tepidiorum reddat: non dubitat dies atque noctes sonas-
 re et signeta componere que semper clarior se reddat et magis admiranda
 dum: tandemque usque progreditur: ut fabulam que ipsi exempla vocant totos
 dies consumat quasi pro sua exstimatione magnificanda
 factis admirabilibus iam primam excogitauit. et dum totum in eloquentia vo-
 lubilitateque linguarum et rebus nullibi gestarum diurnali recitacione heret
 fit: ut nihil vel patrum: de sacris scriptis proferat: patrum dicat quod sit aie sa-
 lutiferum: nec reformido illa eorum exempla fabulas nuncupare: que sepe
 non sunt illorum doctorum: scripta que sancta romana ecclesia annus
 merat inter canonica quonia ut dicit hieronymus: quod absque cer-
 to auctore vel ratione dicitur: eadem facilitate committitur: quia pro-
 fertur (at nec etiam exempla omnino damnanda censeo modo
 ne sint crebra: aut ea que si credantur discordent ab euangelicis
 doctrinis: aut definiant ea que sacris litteris non sunt expressa)
 nemo igitur mihi persuadebit veroniam venisse romam ad ves-
 pasianum imperatorem: et illum sudario liberaisse a vesperis que
 intra naves eius nidificasse dicunt. indeque vespasianum esse num-
 cupatum. et obmiracula et passionem christi. cuius beneficium
 sanatus esset. et factum christianum. et expeditionem suscepisse
 iudaicam. Primum namque constat vespasianum nunquam factum
 christianum et ethnicumque esse mortuum et idolatram. **Vespassi**

De falsa eytimologia

annus insuper dicitur est a familia materna non a vespis nec ante expeditionem fuit impator. sed dux belli a nerone fuit missus contra iudeos. et in iudaica obsidione tum demum romae augustus eadem clamat. nec expeditio illa assumpta per nerone christianis infestissimum vlla christi causam pretulerat. sed longe aliam ut iosephus egesippus et multi alij luculenter tradunt: ordinatioe tamen diuina: et in vltione dominici sanguis sic factum esse nemo dubitet sed manifestariis medacijs velle astruere aut illustrare fidem nostram. et diuina miracula: cum euangelica historia atque veritate possis firmis sine infania est: et eo peius quod per te quae talia madaueris lris ruralia sacerdotia et simplices presbyteri per passionem et euangelij quae illa magis miranda videntur populo concionari gaudeant: et ut redeam ad priores illos quos dixi nouitatis. et fame per pagas de studio omnis saluberrimus euangelici misterij: et canonicorum scriptorum doctoris sepe non minus falsa quam inepta dicere: et quos postmodum indoctiores sacerdotes sequuntur auctores. illi ipsi cum in vltis sanctorum: tum maxime in passione christi iactanter effundunt meditationes apparitiones. reuelationes: et rei gestae serie. quae non solum non contrariet in euangelicis. verum etiam aliquando discordant ab eisdem adducentes ex nouo codice: et alijs multis meditationes et testimonia Sed non sequuntur sanctissimum doctorem hieronymum: qui ad paulam et eustochium scribens ait. quod plura dicam. omnia saluatoris gestata. et beatae marie obsequia. nec non actus vite ex euangelio didicistis. et nunc quod superest. ut ab aliquo doctorum requiratis. Quid alibi dicitur super matheum. nonne perspicue ostendi ait quatuor tamen debere euangelia suscipi. et omnes apocriphorum nenas mortuis magis hereticis quam ecclesiasticis vltis canendas. nescientes etiam inter apocripha euangelia thaddei. thome. barnabe. bartholomei andree et ceteros. nunes rii a gelasio pp. di. xv. ca. scilicet 10. Ecclesia quid ite crōac. et belis dorus episcopi si apocriphis senserint non obscurare explicauerunt in epistola ad hieronymum dicentes. ortum marie regine virginis simul et natiuitate atque infantiam domini nostri iesu christi in apocriphis inuenimus libris. in quibus multa contraria nostre fidei considerantes scripta recusanda credimus vniuersa. ne per occasionem christi leticiam. aut i christo traderem. et paulo post hereticos auer. uti apocriphis. quae ut doctrinam malam institueret bonam christi natiuitate suam medacio miscuerunt. ut post dulcedinem vite. mortis amaritudi-

proph
occultare
iter loquit
ius nec v
an cu
ere: ait m
pola migr
phat me au
he icaro di
coppe: an ab
scissimū co
furre: erit
qd: de be
ru vnt: est
est amittit
ita ad nōp
tissime loq
z p ver. alt
ad abaga
lant ite de
lepa: nā
stos: nec
barbara pa
quā pepisse
lateat ibi ran
in qd: exro
cu augusti
est scia dñi
manoz. cu
inept. L
si theodo
sic oēs ali
duce ermet
geri italia
mli et atq
nō: vez ge
iloz: expi
marioy: o

nē occultaret. videre insup omēs cōcionatores q̄s caute q̄s pri
 dēter loquit hieronymus de ijs que sacris lris nō cōtinent. q̄bus nec verisilia diffinit nec q̄cquā affirmat q̄ iure possit ne
 gari. an cū de assumptōe bte virgīs ad paulā z cultochiū scri
 beret. ait nihil aliud experiri pōt p̄certo. nisi q̄ bodierna die
 gloriosa migravit a corpe. monstrat eius sepulcr̄ in vallis Jo
 saphat medio. Sz nūc vacuū esse mausoleū cernētibus oī dīf
 bec iccirco dixi qz mlti n̄roz dubitāt. Atz assūpta fuerit sil cū
 corpe: an abierit relicto corpe: quō aut v̄l q̄ tpe aut a q̄b̄ p̄sonis
 scissimū corpe? ei? inde ablatū fuerit v̄l vbi trāslatum: vtz ne re
 surrexerit nescit: q̄uis nōnulli astruere velint eā iā resuscitatā:
 qd̄ z de b̄to iohanne euāgelista plimi asseuerāt: verūtamen d̄d ho
 rū ver? cēseat ambigim? : meli? t̄m deo totū cui nihil ip̄c s̄sibile
 est cōmittim? q̄s vt aliqd̄ temere definire velim? au ctozitate no
 ūtra qd̄ nōpbem? zc. pla insup dīc notatu dignissima i q̄b̄ caus
 tissime loquit: n̄ri aut nōnulli magnificiūt apocripha p̄dicātes
 z p̄ ver? astruētes: eplam abagari. toparcē regis ad iesū z iesū xp̄i
 ad abagaz cū p̄stet nihil vnq̄s lris mādasse saluatore n̄ri fabu
 lant itē de legēda vt dicūt Brādonis: de purgatorio Bricti: de
 lepra p̄stātin magni: quā (qd̄ ego sc̄lā) nlls vnq̄s scriptoz aut his
 storie: nec gr̄c: nec latin? : nec ethnie? : nec xp̄ian? : nisi q̄dam
 barbara palea euomuit. d̄ lacu pilati ap̄o heluctios: itē de rana
 quā pepisse dicūt nerone ipatore v̄n lateransis basilica dīcat q̄
 lateat ibi rana: cū a lateranoz nobi issimoz oli ro. ciuiuz edib?
 inq̄b̄ extracta est nomē accepit: fabulant itē de colle d̄o s̄byle
 cū augustoz: quō ead̄ sibylla noluerit ire p̄ lignū. q̄ r̄ostea cruc̄
 est sc̄tā dūce passiōis circūfer̄ z lib̄ ipsius cul? titul? ē. Bessa ro
 manoz cū applicatōib̄ moralizat? z mystic? q̄ nihil ē fabulos? : z
 inept?. Et ego noui vnū q̄ sue p̄tōis testimoniū adhibuit ex ge
 st̄ theodorici quē n̄ri duce r̄onēsem vocitāt. cū mex̄ sit cōmētū
 sic oēs alię cantōes r̄nacle d̄gigātib̄ d̄ fasoldo hiltibrando d̄
 duce ernesto z d̄ alijs nā theodorice ille rex fuit gotthoz: z q̄d es
 gerit i italia n̄ ē obscur̄ qm̄ cassiodor? ei? cācellari? iordan? z alijs
 mlti ei? atqz gotthoz gesta sepser̄. nec p̄ v̄itate rec̄tāt a p̄ndēs
 tib? ver? germanica est poesis: q̄ p̄ncipes ad res fortit gerēdas
 illoz exēplis cohortet. vti plā dixi i orōne habita i principio co
 mitarioz cesar? q̄ iā publice p̄fiteor. Vale cādide lector. d̄ iij

Sequitur

Clarissimo viro atq; disertissimo Petro iacobi arlunensi s
posito bacināgenſi canonicō ſturgardienſi oratori atq; iuriſcon
ſulto ducaliq; ſenatori. Henricus Bebelius, S. D.

Holcbā iādū petre doctorū 7 diſſertorū doctiſſime atq; diſer
tiſſime rauocare te ad elementarias queſtiones: grāmatorū q;
aniles rixas: quem iudicē et auſpicē grauioribus in re? magiſ
q; ſeruiſtū: ſed cū te in alijs rebus patronū mihi de legeri
atq; patrocinū tuū ſim pollicit? nō vulgare idignū dupi oino
p̄terire te in latinitatſ studio atq; tractatiōe in qua principa
tum ſermōis elegātia: atq; latini eloqui ſi venuſtate: vt facile tes
nes inter germanos: ita 7 cū italis certare poteris glorioſe. q̄re te
patronū ſtūte ꝓtra illos qui mihi laboratū ꝓ reformatiōe ve
re 7 caſte latinitatſ ꝓtraire ſūmope ſtu dēt du moleſtię ſerūt re
ꝓhēdi ſermonē 7 verba barbara quib? ipi frequētē vtuntur.
Ego aut nō reformido publica lectiōe mea cui iam ad nouē an
nos ꝓfui: dānare barbara: docere ea q̄ elegātia ſunt: 7 apud il
luſtres ſcriptores repūnt: ad ea q̄ adoleſcētēs cohortari ſūmo
opere. et dū byne vorāt longiorēq; felicitē ꝓceſſum) multū ꝓ
feci: habeo ſeq̄ces paſſim audire ſermō latinior 7 terſior impubli
cis priuatiſq; oratiōib? apud thūbingeſes n̄ros. Boniq; id mi
hi acceptū referūt: primūq; ꝓdicare ꝓſueuerūt qui Barbariē ex
n̄ro gymnaſio in feſtis ſignis aliqua ex pte deturbaneri ꝓ viri
liq; portiōe id ſtudere conariq; nō deſinā quoz me delectāt. ex
ſtūmatio ſūt econtrario plures in germania barbari 7 rudes: et
quib? ſermo elegāſ oino exitialis videt: iſti nō ceſſant fingere
ſomniare 7 machinari oīa: q̄ de primāt ſtudioſos illi: eiufdēq;
uſum ꝓſuaſionib? quibusdā q̄ſi decretis ne latū ſerpat reprū
mātraſienſiſſimi ab inſtituto ſanctorū quōdā patrū 7 monachoz
in germania 7 ꝓfert benedictinorū (tameſi hodie etiā lōgez hor
rū ſeq̄ces ab h̄mōi inſtitutiōe 7 vita abierint) q̄ uifi cultos 7 ter
ſiſſimos lingue latinę auctores colluſſent ſummoq; in honore
habuiſſent nō haberem? quintilianū alterū ro. lingue lumē: nō
aſcomiū pedianū graue. ciceroniaz oronū interꝓtem. item 7 ali
os q̄ nō niſi in germania iā ꝓudē inuētū ſunt: ſed redeo ad bar
baros quoz ſi rudis rudis opūio: anileſq; ſabule ꝓſuaſionēſ

quin publicis institutibus terrioris locutionis obseruatio
 atq; studiu tota germania eliminaret. sed bene est, q̄ maleuolē
 tia barbaroz nō habet tm̄ successū quantū conatū Sūt insup
 em̄ p̄les, qui nihil antiquū ducunt q̄ sumo studio suffragiis
 decretis atq; salarijs annitiunt aliquā germania exuto veteris
 Barbarie squalore vindicet se in collegiū atq; album uerelati;
 nitatis, ut vna cū impio lras romanis eripiat et multū p̄fecū
 est: ut in omnib⁹ gymnasijs videre licet sunt em̄ iā p̄fessores in
 germania nō pauci q̄ quantū effecerint sint q̄ effecturi p̄ exco
 lenda lingua non est opus multa p̄batione dum eoz opa iam
 publicata luculentissime testent Sed barbari indignie ferētes
 suos sermōes gn̄atim tm̄ cāpi nō dubitat̄ meis cōmentarijs
 in angul̄ tacitaz multitudine insidiari q̄b⁹ q̄ q̄ leuib⁹ argumē
 tis audies in apologia illis ego te opponere cupio; q̄uis taci
 tū eruditōis tue iudiciū p̄timeſco magis q̄ fauente q̄ barba
 ros illos detrahētes metuo; emulatio em̄ illis; detrahēt fidem
 et nō tā iudices q̄ accusatores vocādi sunt ut dicit hieronym⁹
 Tu aut̄ ut es vir integerrimus ⁊ iudex plus in veri fidem q̄ fa
 uorē iurat⁹ nequaquā p̄sonaz sed rez p̄mis sn̄iat; at ego nibila
 hoz deterrit⁹ offero cōmentaria de abusione illoz q̄ apologi
 am nominatim tibi dedico: quā si indignā atq; inep̄tā iudica
 ueris vulcano cōmittā; si p̄baueris flocci, tū factū omēs im
 peritoz tabernas vanaſq; eoz vitupationes. Reliquū est quo
 te iudicare velim, sn̄iamq; tuā p̄ferre scripsi añ aliquot annos
 nullū germanū ad nr̄a vsq; tempora reptum; qui p̄iscā eloquē
 tiā sermonēq; ex omni pte puz exp̄ſſerit, hoc moleſte quidam se
 rūt q̄ germaniā nigro quasi stigmatē notauerim; Ego autez
 ita scripsi; ⁊ si ita tibi videbit̄ nunq̄ me penitebit; non q̄ non
 ſim germanice laudis cupidissim⁹ p̄ cuius amplitudine ⁊ gl̄ia
 plus labore q̄ p̄pria, sed aliter; nisi mēiri velim qd̄ est alienū
 amorib⁹ meis, dicere nō possum; nā ut dicā id qd̄ v̄z ē lingua la
 tiua dū floruit t̄cū ipio nec culta fuit apd̄ germanos; nec cura
 nr̄is oino latie loq̄ ſit; greca poti⁹ lrasura vtētib⁹ sed dū ſenſim
 cū ipio lingue nitor laborē; et barbarie deprauare; fideſq; ca
 tholica i terra nr̄a ſuſcep̄etur atq; ſancti Benedicti ordo vn̄
 d̄iq; victricia xpi ſigna p̄ barbariem circumferret; latinūq; elo

Apologia. h. B.

quū in p̄cio habere cepisset nescio p̄fecto an germani etiā ro-
manis vniuersę iat̄ie cedere debuissent: nō solū q̄ eorū mo-
numenta testent̄ p̄ tempoz p̄ditioe lat̄inissima: sed etiā cū ple-
riq̄ auctores lat̄. ne linguę p̄stātissimi cū in tota italia perisset
tempm̄ z hominū in curia. apud germanos solos sint reprimā
p̄ter alios de q̄b̄ ego nihil scio q̄ quintilian⁹ z raston⁹ p̄dia-
nus. interpres cicerōis politus z vetul⁹ legant̄ nō nisi germa-
ni p̄seruarunt z h̄dem monachi quos poggius florentin⁹ ap̄
sanctū gallū inuenit: q̄ filius itali⁹ legit q̄ plautus linguę la-
tine delit̄ie germanis acceptum referri debet quos ip̄ ephilel-
phus in germania inuētos affirmat nō tamē nec itali nec ger-
mani illo tempe post inclinationē sez imp̄i sermōe ap̄d p̄sicos
v̄sitate atq̄ incorrupto v̄tebant̄. nec vnq̄s credo nos fuisse locu-
tos latine dū adhuc integre romani loquebant̄: ico: rco si tuo
iudicio mihi suffragaberis nunq̄s aliter dicam valez me. cō mē
datum habe.

Apologia. h. Bebelij p̄ suis cōmentarijs de abu-
sione linguę latine

Victor
Bebel⁹

Jo. Quis est ille q̄ nup̄ de abusione linguę latine p̄ germa-
nis cōmentaria edidit: Be. Ego sū Jo. tu ne. Be. ego Jo. p̄
fecto q̄t̄ i vidēre videor: hō es vt eloquar q̄ sentio q̄ capta su-
pra etate adoleſcentie et vires audacia magnā tibi arrogas doc-
trine atq̄ crud. iōis glām. Be. Cur ita. Jo. Tot⁹ linguę lati-
ne administratiōem z iure quodā p̄tatis censurā tibi vendicasti.
Be. Loquere paulo modest⁹: inō in p̄panter v̄toz pua n̄ra et ex
illi eruditioe hoc tū q̄ est in me doctrine in cōmunē oim̄ studi-
osorū v̄tilitatē soleo dep̄mere. At nota sunt q̄ scripsimus z m̄l-
tis exposita. si male egim⁹ patiemur facile emēdari: quā obrem
tu desine adeo petulātē hōi obtrectare q̄ nulla arrogātia aut
ostentatiōe sed pia admonitiōe germanā inuētutē q̄stum p̄t a
barbarico st̄ndore corruptaq̄ barbaroz sermocinatōe cupit a
uocare Jo. cur nō dicā te arrogāter z glouosum q̄ vt tuo p̄su-
leres nom̄i atq̄ fame nō dubitas in illustres etiā auctores taz
v̄nos q̄s mortuos districto mucrōe seuire atq̄ fulmiare. Be.
vbi i n̄ris lucubratiōib⁹ legisti. Jo. nōne in grecisimū ebrardū
in iobanem de garlandria Caroli epl̄as. alexandrum gallum.

Catholiconem mametractum et similes satis amarulenter es
 inuectus Be. in illustrib' auctorib' nihil h̄cquā q̄s ego sciam
 acerbi' carpsi: nec ausim emēdare: sed vt video n̄ sunt quos di
 cisti apud te illustres scriptores **Q̄o.** Sunt p̄fecto et quoz du
 ctu au spicio q̄s germania n̄ra in omi doctrinaz genere non me
 diocriter floruit: ita q̄s loq̄ cr̄is dicim'. vt p̄suetudo illa iā diu
 inueterata p̄ verissima fimonis regula sit merito acceptanda:
Be. que sit illa impitoz p̄suetudo r̄ q̄s efficax copiose incōmen
 tarije tradidim' vnde hic pla dicere de illa sup̄sedo: At nihil
 nouū facio q̄ illoz taxiores q̄ iam pridem cōi omnū i italia eru
 ditoz p̄sensu ex albo scriptoz sunt delet r̄ exp̄losi. quos nemo
 vnq̄s nisi infima grāmatistaz classe dibuit locare. At tamē falso
 me arguis q̄ adeo iutēpanter gestā aut p̄fodere viuos aut cū
 laruis vt dicis luctari nō em̄ rep̄hēdit q̄ verū dicit q̄d etiā amī
 cissimīs p̄ponendū est: r̄ ego nō mores aut vitam illoz carpsi:
 sed a q̄d me institutū opus traxit illoz in lingua latina errores
 et barbaras voces eradicandas esse putauī. In quo plus tēp̄o
 rū illoz iniquitatē q̄s illos in culpa esse existimo. Suis em̄ tē
 porib' dū lingua latina corrupta erat docti fuerit optime q̄s scri
 pserūt: adeo vt tersa latinitas plus tēp̄ib' q̄s ip̄is defuisse videa
 tur vt de actio r̄ paccuio q̄ntilian' in decimo refert nūc autē
 felicissimo nescio quo sidere lingua latina r̄ tersa r̄ natina i ger
 mania ceterasq̄s natiōes serpit: que nihil cōmune habet cū bar
 baris: r̄ ei' corruptozib': quoz etiam hospitū sūmope declinat:
 quā nisi repellere velimus adueterinā linguā exterminare p̄ vis
 ribus cogemur. At si plurimē es lectionis hō ius laudariis a
 plinio. Atrū dementē: q̄ is infectaret vitā nō hoies: nec casti
 garet errantes sed emēdaret: q̄d r̄ ego ipse facio. **Q̄o.** acerbe in
 ueh̄cris interdum in carolum et pontium. **Be.** Tantū in vitis
 is sermonis non moribus et vita vt sum p̄fatus: si nimis taz
 men acerbe et vehementius sim interdum locutus mereat ves
 niam: cum ardor quidam insitus et impetus iuuentutis vic
 freno cobibendus in tenera enim etate scripsimus tū illoz ob
 scuritas: quis enim est: qui quis aut pontius aut carolus fue
 rit sciuit vnq̄s aut scire curauit quoz nec cognomē nec patrias
 scatur. p̄terea si paulo acrius ex̄. andescere videar: quis mihi

Epologia. H. B.

venia denegabit, cū hoīes illi nō se mō seducāt Barbari z ver-
bis z pceptis suis mgi rhetorices anteq̃ discipuli rhetor. *Ues*
rū etiā aliōs q̃ plimos suis de lir amētis dedoceāt atq̃ in me-
rā ignozātiā demergāt. Sciam q̃ z venerabile rhetorica atq̃ la-
tinā eloq̃ntiā suis ineptijs z fallis pceptis cōtaminēt atq̃ de-
formēt, vñ in primis impy nisi p impitiā peccaret iure arguerēt.
Hincsi interdū ilis in sulto dānoz z insectoz habere me puto in
dignatiōis z insectatiōis iustissime materiā. **No.** Si vis Be-
beli audire veritatē: mltie sūt pfecto delicate aures q̃ tua com-
mētaria offenderūt. **Be.** q̃re: **No.** dicā nam inficis ibit nēmo
quin nra tēpestate germania habeat in omni eruditiois mate-
ria doctissimos: q̃ cū sint in magna hoīm existimatione: et mul-
ta habeāt in vsu q̃ttidiano vocabula a te explosa existimat suaz
auctoritatē z existimationē labefactarū in dū barbaris sermōis
arguunt. **Be.** dolere equidē si queōs ex hīs offenderē: sed nō pu-
to tales esse q̃ generale de vitijs disputatiōem in suā referāt cō-
tumeliā: dū em mihi irascere sūā indicaret cōsciētiā multoq̃
pep̃ de se q̃ de me iudicaret. **At** video plimos iā esse nostrates
q̃z in ore nihil est nisi plane romanū z veteri eloq̃ntie splēdore
illustratū q̃ nō se ac ego de testāt indoctū z barbarz sermonez
Letēz illos int̃ z incute noui q̃ paulū pgressi vltra prima ele-
menta. suā etate p̃triuērūt in alexādro gallo. petroq̃ hispanoz
aut si longi euagati fuerit in sermōibz discipuli stipēdia fecerz
q̃bus nihil limatū z elegās placere pōt z qd solūt p̃nt q̃cqd in-
genio alleq̃ neq̃ pfricata fronte vellicāt z detestant p̃siles vul-
pecule (vt est in fabelis) q̃ dū asini testiculos **L.** casur̃ em siles
videbant̃ iā dū frustra eet secuta. **Q̃** nigri sūt inquit nū
q̃ illos esse potuissē. **No.** **Male** facis qd etiā cū mltis labo-
ribz p̃cites tibi mltoz inuidiā: dū a cōi hoīm fmōe abhorres
q̃nimo illū p̃sus abijcis atq̃ in exiliū pellere satagi. **Be.** q̃cqd
adulterare videt̃ linguā latinā p virili portioe segregare p̃uro
Et satis admirari nō possū vel pot̃ p̃turbari q̃ inde sim iudi-
am reportatur̃ vñ sumā bñuolentiā magnāq̃ gr̃as p̃seq̃ spe-
rabā: q̃ si aliter euenerit: malo tñ ab vno erudito velut antima-
chus a platone cōmēdari q̃ a centū indoctis qd em hoīes de
cōpitis rumigerulz: oīm litium p̃depectores atq̃ nugaruz semē

narij p impatorz circulos z epicurea symposia de me sentiant
 manu nō verteri qz iudicia epicur^o crepitiu^o v̄etris assimilā
 landa dicit: q̄ cū ipi se inerte z sōno dederit nō t̄m q̄ p̄dara s̄t
 discere volūt: s̄ ceteros etiā q̄ id studiū h̄nt nunq̄ desinūt r̄p̄
 hēdere: demoriscāre: z manib^o pedibusq̄ explodere. **No.** Dife
 r̄ū t̄m est mltos habere emulos. **Be.** Immo miserrimū ecōtra
 rio scriptozū q̄ caret emulis z detractorib^o: imifrim^o t̄m ē dic̄ ses
 nea cui nō iuidet. **No.** Vñ s̄ intelligā. **Be.** Scio t̄m illā om̄
 niū scriptozū (a cōditis etiā s̄fraz monumētis) cōem sorte illoz p̄
 cipue qz camēna z scriptio s̄t nō s̄yia z posita: plebeia atq̄ in
 erudita. vt nemo eoz oim maledicētiū iudoz atq̄ obtreas
 tiōe caruerit s̄ exptus est vergili^o homerusq̄ poetaz principes
 atq̄ ante signan. s̄ demosthenes grēcoz oim eloq̄ntissimus: s̄
 cicero q̄ in arce eloq̄ntie rospane stetit rex oratorz z lingue latis
 ne. Illustrator: z oēs deniq̄ illi q̄ aliq̄ in literis celebratē s̄t
 vñq̄ p̄scuti: hui^o rei unico carmie cām reddit ovidi^o. Sūma
 petit liuoz p̄stant altissima. venti inuidia em̄ vel poti^o enidētia ē
 illa egritudo animi q̄ q̄b aliq̄ p̄pter res alter^o secūdas: itēq̄ eru
 ditionē ceterazq̄ expēdā q̄ ip̄e caret suscipit. Vñ aut a minorū
 aut infeliciozū aut indoctozū: aut ceter^o id gen^o hoib^o in supioz
 res p̄fiscit. **Al.** vt plaur^o in capti. dicit miseroz vt male volē
 tes s̄nt atq̄ iuideāt bonis plebeis aut z miseria hoibus: z qui
 nō s̄nt famigerati nemo iuidet ad q̄ pulcerrime alludit dicitū
 federici sc̄di. magnificētissimi impatorz nā dū de odio in se pon
 tificis scriberet ad cardinales addit reuera imperialis felicū
 tas papali semp̄ ipuḡt. inuidia vñ symonides interroga^o cur nō
 iuidos h̄ret r̄ndit qz nihil feliciter gessi h̄c ille. **Hinc** miserū
 mū est z scriptozū ab esse ab om̄i emulatiōe: qm̄ adeo p̄rite s̄t
 p̄fanatēq̄ doctrine: vt nihil oīno depromat in q̄ taxādo aliq̄s
 vllā laude sperare possit: nouerint igit̄ vniuersi q̄ cūq̄ cogitatō
 nes suas s̄ris mādare instituūt: cūctoz se liguis maledicoz quo
 diendū p̄bere etiā si elegātissime id fecerit. **At** p̄derit sepe z mul
 tū liuoz z emulatio: qm̄ excitat nos cautosq̄ reddit z q̄cqd̄ nō s̄
 vel criminis v̄l erroris v̄l igr̄atē est ab aduersariis inustum cor
 namur totis virib^o purgare: emēdare: z freq̄ntissimo studio res
 p̄sare atq̄ abolere q̄re elegāter dic̄ seneca multum sibi adūcere

virtutē lacessitā: nec nos inepte hoc disticho.

Lima velut ferrum sic aduersarius vrgens

Nos acuit: virtus languit hoste carens.

Mo. nō possū reuera tibi hac re nō asseriri. Tu tñ mlto ples
es hitur? aduersarios q̄s maior scriptoz ps Be. cur ego. Mo
qm̄ q̄dē nēo vn̄s sine plūnoꝝ inuidia id q̄d ml̄s inedit z p re
gula f̄mōis i vsu ē imutare facile p̄t. Tu at cōem hoim f̄monē
ml̄s i loc carpis z tāq̄s barbaz z idoctū elūmiare studes i quo
ml̄tos offēdes. nā q̄d aliud laurētū? valla p̄secut? ē. ap̄d postez
ros dū i oēs scriptoz pluteos genuum ifigit intēditq̄s censoz
am virgulam. q̄s famo sum illud epigramma.

Hunc postq̄s manes defunctos valla perit

Non audet pluto verba latina loqui

Iuppiter hūc celi dignatus parte fuisset

Lensozem lingue sed timet ipse suę

Be. Si legisset q̄s q̄s auctor ē hoz carminū sexti elegātiar̄ lau
retianar̄ libri. p̄miū nūq̄s hoiez doctissimū z de lingua latia inf
oēs neotericos merittissimū tā p̄caciter icessisset: q̄ z ego me
iure merittissio defedere possū nō q̄ i me q̄c̄s sit valle erudicioꝝ
ni p̄miū nedū cōpādū ille nāq̄s i fastigio eruditiōis sederet nos
i un̄o cliuo sudam? ille classic? sc̄ptoz pl? q̄s veterib? q̄s recētiōis
bus cōpād? : nos p̄letarij vl? vix iter studiosoz ordies referēdi.
Attū sic ip̄e ap̄d italos pm? exoticā forefēq̄s z vulgare f̄mōez cō
mertio q̄ndā gothoz vandaloꝝ lōgobardoꝝ hunoz q̄s z alioꝝ
corruptū z inq̄natū defecauit atq̄s i p̄stinū statū restituit. Sic
nos ap̄d germāos latinū iterdū cū p̄naclā p̄mixtū z pegrinoꝝ
voci m̄xtura maḡ ex pte adulteratū ea q̄ potuim? diligētia rez
purgare: z in antiq̄s facie istaurare sū? aggressur̄ ist? p̄mittis si
felice habebūt enētū ḡndioza z maturioza supstruere nō ḡuabi
mur: s; q̄ me p̄ ceter? inuidiā s̄bituz p̄dicas optie narrasti et id
antea mihi p̄spectū erat. eo tñ aio sp̄ fui vt q̄dā dixit: vt inuidiā
p̄tute partā nō inuidiā s; gl̄iam putarē: p̄trea ea q̄ nūc dura sūt
z ḡuiter ferūt a nr̄is i suis errorib? iā iueterat? ab adolescētiōis
bus cultā z illustre latinitatē sumope amplexatib? ml̄to fauo
re excipiet: q̄z etiā p̄ vetulos illos lra tores: inuidosq̄s i angl̄s p̄
limatissia q̄s sc̄pta baubātes vt isto p̄bo vtar canes p̄ocinū
nec id q̄dē obscuz aut vulgare polliceoz mihi p̄stātissie. Mo. p

cul dubio magnā iādiu ludi mg̃roz idig̃tiōz ūre cōmonitū dū
 eorum institutiones pro nibilo ducis fatuasq; 7 plus de doc
 cere q̃ docere assueras. **Be.** non oīm scio em̃ ples hodie eē in
 germania app̃ime eruditos sed eorum t̃mmodo qui senio cō
 facti. Terfiozeq; l̃fas nunq̃ edocti m̃l̃t̃ annis curiosas nimū
 ne dicā intiles atq; de testādas p̃tū ofonis diffinitiones: limita
 tiones vt dicūt. atq; p̃fusas donati glossas p̃gesseratq; docues
 rūt: magnisq; 7 barbar; allecā dri galli cōmētarijs p̃ñrā vtilissī
 māz grāmaticā de honestarūt: cor: ruperūtq; nobilia adolescēti
 um ingenia: q̃z t̃ñ errore eo ētolerabilior 7 maiori venia dignam
 dus: qm̃ vt a suis maiorib; 7 olūm p̃ceptorib; acceptū: ita trade
 re suis discipulis solēt nec aliā viā nouēt. **No.** nescio quid tibi
 tandē placeat s̃i donat; et allecāder optia pueroz rudimta fasti
 dio sint: vel lēscire q̃ tibi puerozū institutio optia videat. **Be.** si
 cādūdus 7 sine liuore petis scire dicā: est ap̃d me frater vulsgan
 gus Bebell; p̃m̃. ānos nat; is donatū nouit 7 didicit sine vllis
 glossis diffinitanq; limitationib;: sufficiētis: argumēt; modis
 significādi fluxus 7 fieri: habit; 7 quietis: p̃rietatibusq; rerū vt
 illi dicūt: 7 cezer; delirant; q̃ ad grāmatices officū nō spectāt:
 nlla sit q̃stio qd̃ sbiectū qd̃ p̃p̃ia passio s̃: i donato vli grāma
 tica: aut cui p̃ti phie sbordinef vt faciūt ñi q̃ singla et vnuer
 sa excedūt nō m̃q̃ puerile ingenū sed toti; grāmatici captū 7 of
 ficiū. **Lege p̃riscianū: Donatū: Seruium. Diomedē capru;**
p̃ricipes grāmaticoz: 7 alios nō admodū paucos: 7 nihil tale i
cūct; eoz opib; inuenies: rti elem̃tar; l̃rator: ea doces q̃ a nemie
nisi forsan a plebeia 7 olno expodēda grāmaticaz cohorte didi
cisti. Q̃ curiosam pueroz neglectionē: Simp̃ia 7 dediscēdam
mg̃ri doctri nā q̃s vnq̃ p̃clarus aut eruditus ex vllis ineptis
eas sit. nā 7 remig̃i infum̃i 7 vulgatissimi oīm grāmaticis diffi
nitiōes 7 regule nō mō p̃supponūt: vt dicūt a ñis: p̃sodia p̃fer
tim de coniugatiōe p̃boz: vep̃ etiā nō vno i loco dialecticā in du
striā. No. An sufficiat solus donat; **Be.** donato coniugit grā
 matica nō allecā dris: sed perottū vel sulphitū veialdi manuū d̃ lit
 teris latinis optime m̃ criti vel mananelli vel similitū. **Lectiones**
poetarum oratzo et histeriographozum. No. est ne hęc frater;
 na tua institutio. **Be.** est. **No.** etiā ludi mag̃stri de quibus
 dixisti solent inter p̃retari **Vergilium. Seb.** bene quidem si di

Castigatio

dixerunt. **No.** et si in scholis nunquam audierint: aut villo excepto
re sint vili principii in studio et frequentia diligentia non nihil sunt conser-
cuti. **Be.** Quid sint studiis suis securi nunquam possum ipse scire:
Attamen ut lib. iij. ciceronis de natura deorum epicurus se nullum ha-
buisset magistrum gloriatur non iniuria carpit. Ita profecto principiosus nihil est
doctrina illius quam tumultuaria tamen lectioe propter diligentia est prius
us impitorum magistrorum et doctorum discipulis: quam cum poetica alimie tamen sa-
lutauerit nec penetrabilia vix sit ingressus: recedenda vatum sciam
ignorat: hinc captivos sensus in sua expositionem victoris iure
transponit: metumque poetarum et verba pro libito et opinione rudis ingenij
interpretat. vix pravis pueri erroribus inficiunt quibus maior etas
vix carebit. **No.** redeam? vix sumus digressi cum institutione pueri
li non sit nobis instituta oratio. Tu propteris quam sunt in germania pro-
fessores videris curiosior delingua latina. atque hanc nimis an-
xie obseruare: quod ipse dancare soleo. **Quis** enim ut seneca testatur
nimis accurate loquitur nisi qui vult puerile loqui. **Be.** modo ad
sunt latina vocabula (per quibus sum curiosus paululum ne defedat
per barbarie) non nimis accurate aut loquor: aut doceo loquor
verba apud eruditos vix et obnumia mihi placet: quam si in
terdum (vix nup mihi quidam obiecit) verbum ab usu communi remo-
tius assumo dum tamen latinum et ab illustri auctore aliquid mutuatum se-
melque positum deest mihi venia dum id non sit crebrum et affectatum: po-
tius in hoc inciderim quam de industria sit questum. **No.** es res
uera plus iusto curiosior quam etiam hieronimum: augustinum reliquos
et sacri eloquij principes et ut greco vocabulo utar spirachos
Macrobium item: **Apuleium**: **solinum** et **vegetium** parum elegant in dum
locutos existas. **Be.** nunquam ausim ego proprio iudicio extermina-
re aliquod verbum aut interdum dicere latine lingue commercio: quo sit
usus vllus scriptor profatus: nisi ante me vel valla vel alii raras
set et tanquam mihi elegas denasset. **Uex** sic iudico: ut quicquid
apud **apuleium** et reliquos quos dixi inueniat ut **barbarum** et **exoniciu**
omino censerit non debeat. **Sic** interdum grammaticum et non oratorie
hoc est ex culte omnino et eleganter locutos fuisse contenderim.
Sic etiam vocabula quibus est usus **lactantius** omnium ecclesiarum
sticorum latinissimus **tertulianus**: **Lyprianus**: **hieronymus**:
Augustinus **Ambrosius**: et pauci admodum alij scriptores:

Sacri nō explo dēda oīno tanq̄s barbara nec oīa vt elegantia:
 atq; oratoria recipiēda esse cristianam? qm̄ docti fuerūt in oīpe
 doctosq; legerūt; necq; etiā sine auctoritate oīno scripsisse credunt
 p̄sertim cū ante gothoz in italia aduentū vel linguē pot̄ per
 illos corrupe tē us hūnoz q; z alioz q̄ latinitate p̄mit̄ p̄ba
 narūt floruerūt sintq; habiti eloquētes Tribuerā igit̄ aliqd̄ z tē
 porib? illis z tēporoz illoz eruditīs q̄ f̄monis p̄su eruditūe quan
 dam vident nō obscure facere potuisse; nisi aliq̄ necessitate vt
 postea dicā coacti; ex sordidiorē vulgi vsu p̄ba assū p̄sistentiā
 nāq; fuisse vulgi aliā eruditoz orationē atq; sermonē tpe illoz:
 luculēter expressisse videtur sup̄ ezechiēle hieronymus: dū inter
 cetera dicit nos sar vel gētili italiē p̄nomenq; sermōe spicā spel̄
 tamq; dicit? vnde sepe triviali sermōe z magis eo tpe vsitatis
 vocabulis vt quidā dixit q̄ recepit̄ vsos esse crediderim: q̄ppe
 qui p̄ euāgelicis mysterijs: z expositiōib? q̄ disertis rhetorū
 z politis declamatiōib? studuerūt p̄terea cū tot sint in fide chri
 stiana; noui rit?; sacrificia p̄catjōes: atq; criminōē coacti sunt
 docnissimē etiā et disertissimi cū oīa p̄fēz latinitati ex paupert̄
 te linguē illi? z nouitate rez p̄formare nō possent; nimis licēter
 trāsumere aliq̄ p̄ba vel cū vulgo; cū signate z pure nō possēt
 loqui qd̄ igit̄ in frēq̄nti vsu habēt q̄ deificare; mortificare casti
 ficare p̄pitare dignificare certificare p̄pitare. dignificare certifi
 care que duo valla rephendūt. angustiare; cōfortare apostatare
 malignare; clarificare z alia multa credo rarissimē vsos esse p̄ri
 scos oratores; q̄ elegantissimē sūt locuti; sūt t̄n grāmatica z qui
 bus nōnullis etiā poetē vtunt̄; q̄re interdiciēda latio p̄serti oīa
 nō sunt; q̄s em̄ intra analogiā fingere noua vocabula p̄hibea
 tur. An̄ ego min? bene anticipare verbū tanq̄s barbaz explosit̄
 quo vsus est apule? et vergili? in rosa. Estifex suadens antici
 pare diē. Itē clarifico peni? grāmaticū dixi ex valla quo vergi
 lius de fortuna est vsus; nec quos clarificat p̄petuo fonet. Cre
 do t̄n plus esse grāmatica q̄ oratoria tācti nefas sit aliqd̄ voca
 bulū censeri min? latinū quo vel semel virgili? sit vsus; nisi for
 tassis carmē mentiat̄ auctore sed quovix vtunt̄ oratores. Item
 assimilare dixi nō esse t̄cti; m̄ q̄ omid? vt̄ lib. primo tristium
 grandia si paruis assimilare licet z lactati? de p̄benice. In sicca

Castigatio

Lyrtheis assimilāda modis nisi forsan alij assimulo nō assimulo dicere velit. Martial' cū sint crura tibi simulet q̄ cornua lūne explosi et victualia dictōes ex auctoritate hermolai barbari qd̄ inuenit apd̄ iuriscōsulū: ff. p̄ socio. l. si frēs. §. si q̄s. Juriscōsul' na iudico. ita p̄ varietate rez nō vbiq̄ oratoria z oīno terfa exi' stimo p̄sertim cū multis seculis Liceronis etatē q̄ hodie extāt p̄sequant'. Et vt ad ecclīasticos redeā. Vocant illi hoīes carnales qui t̄palia z carnis puritū sequunt'. Spūales autē qui aie salutē pcurāt z purare debēt. Itē seclares z mūdānos q̄ a puris latinis p̄fani vocant' h̄ est quoz negotiū est in reb' t̄pali' z mūdo nō in religiōe deoz: at q̄s p̄cor' cicero; q̄s salust' Lini' aut q̄s ex tota vetustate latin' sic dixisset nolunt' t̄n oīno illoz p̄suetudini sermōis aduer' sari z t̄raire: si cui placeat loquatur vt illi ornati' t̄n z latin' loq̄ q̄s p̄hibebit: aut quis non potius laudabit. Ued qd̄ dixi de theologis veterib': nō idē tibi cōceserim in recitōib' nris: q̄ iādiu ab oīni puri s̄mōis obfuarōe abierūt lōgissime. **Mo.** Scio z hodie esse theologos disertos et latinos. **Be.** Sūt p̄fecto p̄ multi sed cōmune dicendi genus theologoz character est oīno p̄ritus z trivialis moneta percussus: quippe qui plus in reb' q̄ verbis laborēt.

Castigatio Cōmentarioz

Mo. Nescio qd̄ antea tā p̄claz z amplū p̄dicaueris de laurētio valla quē plib' in locis errasse videm': errozesq̄ ei' passim vulgati legunt'. Vide Bebeli nez tibi aliqñ p̄tingat. **Be.** nez mo vnq̄s fuit a p̄dit' l'faz monumētis q̄ nō aliqñ errauerit: nā vt elegātissime dicit seneca: nullū sine venia placuit ingeniū da mibi quēcunq̄ vis magni noīs viz: dicā qd̄ illi etas s̄f'ra ig nos rauerit: qd̄ in illo sciēs dissimulauerit. **Mo.** Hos em̄ dabo quib' vitia nō nocuerūt: q̄sdā quib' p̄fuerūt: dabo inq̄ maxie fame z inter mirāda p̄positos: q̄s siq̄s corrigit delet. Sic em̄ vitia virtutib' imissa sūt vt illas secū tractaura sint hec ille: q̄ cū ita sint bñ dic' Cicero sibi stulticiā esse visam aut a bñ in uētis alicuius recedere si q̄ in vitio eius offenderemur. aut ad vitia q̄s ei' acce

dere cui⁹ aliq⁹ bñ pcepto duceremur, hinc nunq̃ egrefuz, Latu-
 p⁹ dū hūaniter z iuste scripta nra si q̃ lapsus ſi corrigāt, nō em̃
 adeo puerle me amo, vt ṽbis auguſtini vtar; q̃ z alios velim er-
 rare: vt error me⁹ lateat; q̃ ſi velit me q̃s hoſtiliter inuadere: et
 inſultare mihi inſectis ſignis nō expectet poſt mortē vbi nulla
 defendēdi facultas dabit ne p̃tra laruas pugnet; ſed viuo col-
 luciet vt collata acie pes pedi cohereat z ſi ſic inermē p̃fecerit ṽl
 armatū deuicerit victoria iactet; q̃ tñ parua erit ſed ṽl redeam
 nec etiā me emēdare pudebit ſeq̃ntib⁹ ſcriptis ſiquid in prioris
 bus q̃nq̃ errauerim; nec hoc nouū exiſtimari debz. Cōtingit em̃
 ṽris in omni doctrinaz genere ſplēdidiffimis; cū diu⁹ hiero-
 nim⁹ teſtet ſe puerilis ingent⁹ ſcripta quedā emiſiſſe min⁹ lima-
 ta et p̃fecta. In libris quoq̃ p̃ martionē ſeptimū tertullianū ſi
 idem paſſum eſſet; o rigenē quoq̃ admirabili ingenio virū in
 cantico cāricoz p̃ter fuiſſe aliq̃n ex partū; nec nō z quintilianū
 in .xij. libris inſtitutiōis oratorie. Sed quē nō p̃tingat errare
 cū rex oratoꝝ Cicero dicat adoleſcētulo ſibi inchoata quedā et
 rudia excidiſſe. Si hoc ille (inq̃t hieronym⁹) tā de libri ad herē
 nim⁹ q̃s de rhetoricis q̃s ego vel p̃fectiſſimos puto ad cōpara-
 tionē ſenilis peritiē dicere potuit; quāto magis ego libere p̃fi-
 rebor; mihi quedā eſſe edita minime p̃fecta z limata; at quis p̃-
 cor auguſtini eo min⁹ exiſtimauerit eſſe gloriā z laudem q̃ pu-
 blicata diu a ſe quedā nouis ſubinde editiōib⁹ et retractiōib⁹
 damnauerit; nemo vnq̃ niſi plane curra aut ali⁹ ex imp̃toruz
 colluione eam ob rem indoctus in human⁹; z ex corz eſt ille
 cenſendus; qui dū vnū errorem duos vel etiā plures offende-
 rit apud aliquē ſcriptozē ſtatim acerbe z ſine omni modestia in
 illum inuehit; eiusq̃ laboribus ho⁹ aliter inſultat z tanq̃ inuti-
 les damnat; cū eius alioq̃n eruditionē in nullo eq̃re poſſit; vir-
 tutē ſq̃ ne imaginari quidē. No, tales ſunt p̃fecto imp̃ meri-
 to iudicādi; et ab omni humanitate p̃fuſus alieni qui p̃pter pau-
 cos quosdam errores non verentur in eos garrire contumelio-
 ſe vel aperto cōuitari ijs a quib⁹ alioquin magna acceperunt;
 non credo tamen vllum eruditum tam ſui oblitum; vt niſi for-
 ſan pietatis reſpectu et emendandi non reprehendendi ſtudio
 in commune fragilitatis humane vitium tam tenere et diriter

Castigatio

Insultet. Be. eruditi nō faciūt z prudētes sed hoīes fatui et litte
ratores sine arte sine lris sine vllō acumie z auctoritate: erudi
tionē sibi falso p̄suadētes: dū claz nomē sibi vt credūt ap̄o in
doctā plebeculā aucupent. Latrare i illu. tres auctores nō erus
bescunt: vt tales sūt vt nō min⁹ vere q̄ venuste dicit apuleius:
q̄ meliores obtrectare malint q̄ imitari: et q̄ similitudinē despes
rētēorū dem affectēt similitatē: scz vti q̄ suo obscuro sunt perito
rum noīe innotescāt cupiētes (velut herostrat⁹ ephēsic diang
tēpli incēlor quondā) vlt̄ cū scelere z in famia eē nobilitati. **No.**
ad te reuertar ingenue quidē p̄fiteri: te eē ex nūero hoīm quos
sepe falli decipi z errare p̄tingat: q̄re vt est mihi p̄suasum si op⁹
illud epigrāmatūz panegyricon ducis eberardi senioris: gym
nastarchis Tūbingēsis? dedicatū nūc esset tibi edēdū credo te
decocti? z maturi? rē p̄fecturā cū iudicio n̄ro repianē que aucto
ris z etatē z in curiā nō obscure p̄ se ferāt. Be. optime narras:
Sū enī maria penitidine duct⁹ vnq̄ emisse hunc libellū. At
iuuenilis impet⁹ fame cupidus hec scribere ad egit: vbi fateor
me sepe errasse: etatisq̄ vitio interdū grauitate z modestiam nō
oīno obseruasse. vtz vt paulus inq̄t dū erā puul⁹ loq̄bar sicut
paruul⁹ sapiebā sicut puulus cogitabā. **Qua** autē in etate scri
psim verissime ostētat distichon in eodē libello cōtētū. **Bis**
duo lustra vidēs nōdum mellelq̄ quaternas.

Lamina condidimus que tenet iste liber.

Nā z oīa alia que hacten⁹ imp̄ssa vides ante. **xxvi.** annū sunt
nob̄ edita p̄ter triūphū veneris: z pauca que dā alia q̄ post scri
psimus. **Te** autē quo epigrāmatū: eodē vulgari etiā **Losmos**
graphiā laurētij coruini quondā in gymnasio **Eraconich** p̄ce
ptoris n̄ri. quā sicut z opusculū epigrāmatū: z itē cōmentaria d̄
abusiōe latinitatis: nescio qua fortunē iniq̄tate. **Chalceographi**
m̄tris mēdis p̄taminauerūt. In **cosmographiā** enī erratū i p̄ri
mo **sapphico**. **Lorda** diuoz bibit vnō turbar: vbi nescio quo spi
ritu addidit imp̄ssoz diuozūq̄. **Item** paulo post. **Scia** dū su
dās agitabat arma ille sudus posuit: erratū z sepe in epla mea.
sed sepi⁹ z sepiissime in ope ipsius laurētij q̄ oīa nō possunt mo
do limari. **Itē** carmine **hartmanni** in fine. **Troca** polonoz nō
croco legēdū. **Itē** cynthi⁹ hic misis nō bis. **Itē** obstruos rerū

latices atq; abdita celi nō sic legas, abstrusos rez latices stellā-
 tis z abdita celi. Fateor tū in multis scriptoris etiā incuriā ob-
 fuisse Sed in opusculo epigrammario nō multa pperā sūt in-
 p̄lla: quę omnia tanq; in culta z nō bñ vt ita dicā fermetata dimic-
 to p̄ter ea: q̄ ad laudem illustrissimi fil' z sapiētissimi p̄ncipis
 ebrardi senioris, Iuuenili simplicitate de p̄m̄p̄imus q̄ paulo
 correctio aliqñ videbis: **Do.** nōne z comentaria de abusione
 nō nihil mēdose sunt impressa: **Be.** mēdose: plusq; mille mēdis
 tam correctoz q̄ scriptoris qz illegibile magna ex pte erat exem-
 plar: culpa scātēt. **Do.** q̄ sunt iste, **Be.** q̄s oēs nūerabit, p̄terea
 dijs volētib; breui correctius z cū multo fenore additionibus
 q̄ nō inutilib; chalcographis imprimēda dabo, z siquę ex incuriā
 ab repserint diligentiori trutinā pensitabo: **Do.** gatiū enim
 vulgo dicim; q̄ bodie sponsalitia largitas apud leguleios dici-
 tur: dos est mulieris donatio p̄ter nuptias est ecōtraria viri
 q̄d itē dixi nō bñ dictū frequēto in v̄lma vel virgū? incipit z s̄
 militia moderandū est qm̄ nullū fere est verbū: q̄d absolute enū-
 ciari nō possit: vt cū dicā amo in nullū hotem: amoꝝ meū tra n
 scēdere ostendo ita filr doceo lego visito latine d̄: sed rara in
 n̄a significatiōe accipit zc. Errores aut̄ correctores sunt in n̄e-
 ri Ex quibus paucissimos calligā in primo saphico legas. **Lō**
 dere hic chartas nimū decētes nō dicētes. In scōo carmie ad
 principē legas. arma vel martis tumidi vomētes nō venientes
 in extremo eius dē legas hoc didicere nō nec vt impitūs aut in
 vidus corrector facit in carmie ad iuuetutē legas. **Que** p̄iu-
 ra breui bruma torpēte rigescūt: nō brūina vel pruina: z paulo
 p̄ cornie: n̄ cornie: z q̄to a sine carmie diuitie vestes p̄brygīs
 nō p̄bryg;? In carmine ad cancellariū diuersum nō dimersum
 In 'auctozib; aute panormita nō panormitanus. **Item** dālila
 nō dālida: idolalatria nō idolatria et appriare est vñ grām: atz
 cū nō grēcū vt iste imp̄ssit. **Lacophaton** non cacephaton. itē sa-
 pones media breui vbi imp̄ssum est nulla. **Item** elemosyna nō
 elemosina **Item** in noie lātgrauius citra analogiam non intra
 q̄d est cōtrariū **Item** in nomie felis eluros nō duos z paulo
 post felē non sedem. **Item** in ista ofone **Ego** sum roman; ita
 legas. **Vbi** nota q̄d plebei grāmatisse volentes scribere iustin

Tetrastichon

genſis: Vlmēſis ſcribūt iuſtingenſis vlmēſis a cſi illa nota ſed
valeret ſis qđ eſt inauditi. Ipe falſo impſit ac ſi illa nota ſed
vbi ſcribēdū erat Alphabētū grēcū z oino corruptū nos nō
adiūxim⁹. itē ptra leſchez in epla vltima (nā ptra iohannē ne
ſcio quē nihil ſcripſi) impſiſum fautores p fatoz z fatebor enim
p eſt et cetera mille que in pñtia cōmitto cādidis lectorib⁹ corz
rigenda donec cū multo ſenore et multo copioſius atqz decor
tiusqz tota ipa cōmētaria rurfus in lucē prodibunt. Vale Jo
nitor, vale et tuz que contra te dixi equo ſeras anio nā pl⁹ tui
admonendi qz caſtigandi aut rephēdendi gfa feci illoz. vale es.
Tubinga. 3. klās maias. **DLCCCC.vi.**

Tetrastichon volgangi
Richardi gyflingensis

Ad cōmentaria Bebeliana

Lingua latina tibi multū debere fatetur
Bebelia rudibus cum mutilata foret
Jam reparata suum romana loquela nitorema
Transit in piscam te comitante viam
15108

Pro comentarijs bebelianis

Udalricus rusticus bareuninus sacerdos

Ad lectorem germanum

Si scarbam eloquio linguam formare latinā
Barbarie explosa lector amice cupis
Egregia henrici pete cōmentaria noſtri
Que tibi ſollicito parta labore dedie
Nulūm. debuēris vatī germane deserto
Si placido ipſius pectore ſcripta leges
Sed quis liuidulo tentabit perdere morſa
Fortia quem diuē palla dis arma tegunt
Laudent ergo ſuos grēci latiqz poetas
Tanto ſed hunc noſtrū lector in aſtra feret
15109

Laudes Bebelij CLXXIII

In laudes Bebelij Epigramma Jacobi Heckeridani
philosophie magistri.

Bebelium nunq̄ cesso laudare poetam
Qui studet a nobis pellere barbarine
Est honor hic patrie decus est et gloria nostra
Icarco rogo vos hunc colite virum
Vos o germani mecum defendite vatem
Aturba indocta nam nihil illa sapit
Contemnunt pulchra ignari et sua sordida laudant
Ordere et doctos et lacerare student
Dente Theomino carpunt iam scripta deserti
Bebelij vatis: pestiferi atq̄ rudes
Aspernantur enim stulti que non didicerunt
Et que non noscunt nec didicisse student
Sed plusq̄ fulvum aurum stramina laudat a sellis
Barbariem plusq̄ dogmata stultis amat
Furmine percutias celi tu maxime rectoe
Flores rabidos qui sua sola probant
Et vivat felix cum magna laude poeta
Bebelius noster: quem pia fata manent

15100

Henricus Bebelius Benedicto farner bertinigen
Iurisconsulto et canonico stutgardien. S. D.
De operibus a se editis atq̄ emulis.

Quanti facis comentaria nostra: Benedicte charissime tri
bue id amicitie: non vulgari q̄ tu in me benevolentie que te
plus iusto forsam de rebus meis sentire facit. Videor tñ mihi
citra iactantia rem in mediū attulisse nec in vtile studiosis scho
lasticis. nec in iucundā multis fateor tñ esse nō nullos in cam
po barbarie depastos scis qule hūm genus. qui sacrilegiū esse
putauerunt. et expiandū facin? dum dixerim sacrificiā nō es
se latinum et alia q̄ plurima que vulgo vsurpantur a nostris

e 9

De operi. a se editis

quos hoies eque laudates atq; vitupantes cōtemno. Quos
videre licet esse in suis sermonib⁹ αὐτοῦ οὐκ αἶσπο λικτιοῦ
rudes z barbarophanes nullūq; ὄβῆ nisi p̄triciū z sordidū atq;
ex media barbarie d̄cullū p̄ferren̄. ceteri p̄uerbio p̄nt nō odī
se qđ nō nouerū. Adeo vt optime sentiat curipides dum iuxta
platonis in gorgia allegationē vcrissimē dicit: qua in reclarus
quisq; est: ad eū p̄erat: z dicit partē illi plurimā impertit in qua
se ipse exuperat: p̄tra in qua stupidior ac nihil sit inde effugit. eā
q; p̄temnib⁹ becille. at que tu vnq; viciisti aut legisti hoiem erus
ditū atq; dīserū: qui verū z purū latinūq; eloquiū: vnq; aut
carpserunt aut adolesecerūt nō sumope p̄suaserit imitādū. Et fre
quenti diligentia compandū. Dicant igit̄ emuli nostri vl̄ potius
latinūq; sacrificia: nec ego offendar. Ceterū nō sacrificia s; sacra
riū ego dicā: q; h̄ magis volo: nō ideo peccauī. vt ita loq̄r̄m̄ orta
liet. non ideo p̄tra rēp. p̄spirauī. nō ideo sū parricida aut pa
trie proditor sed bene meritus de patria atq; lingua latina q̄a
quia sic latine dicit̄: sed nec tales docendos susceperet̄ adole
scētīā germanā elegantioris sermonis studiosam: q; si barbari
ita placz barbari essent ipi nec nos inuidebim⁹ sināt nos saltem
p̄ germanoz lau de discere aliquid p̄ latinūq; vt vl̄ sero aliq̄n
aboliat̄ bec ignominia qua philelph⁹ p̄oran⁹. hermolaus bar
barus. Virādula z oēs ferme itali in germanos Barbariēq;
nostrā grassant̄. Et qm̄ multi sunt hodie apud germanos q; do
cēdo z scribēdo in id maxime conant̄. vt cultioz sermōe nos a p̄
fata Barbarie vindicemur. nec ego officio meo defui qui cū pu
blica p̄fessioe cū sellularijs etiā atq; nocturnis incubrationibus
iuuētūre Tūbingēsem multo latiniorē q̄ antea fuisset reddidit̄
horridāq; et squalidā barbarie terfioris sermōis obseruatione
p̄ virili portioe leuigauit̄: qđ z mlti mihi acceptū referūt: et verā
latinūq; amplectari studēt enicissimē. Sūt insup etiā qui ca i
genij tarditate sūt. Ut alieni cogant̄ esse a musis d̄discere: q; dū
se despici timeāt cū eo careāt quo nos gloriāmur. nō dubitant
aptis puicis musas incessere atq; dissuadere adolecentib⁹ q;
ipi oīno destituti sunt latinūq; eloquiū: atq; inde in angulis con
tra me lateāt q; z nauci facio ad vnū: et p̄futaui sepulchre q; si
nup̄ audiuisses quendā de mosthenica lingua orantē vel bar

barophonias potius stridentem: erat enim iuxta cupolis grez
 ci poetę. Verum λαλεῖσθ' οριστὸς. αὐτὸς ὑπερκοιτατος. λελεῖσθ' id est
 Lalare vel blaeterare optum? impotentissim? vel in aptulimus
 dicere nō potuisses cōtinere risū mā dū ptra me: meāq; lingue
 latine obseruationē occultis tñ verbis (vt mos est hypocritaz
 et illoz q̄ intercutib? vitis scatētes: notisq; adulteros famosi:
 oi inocētie aduersant) diuinā illā cicerōis suadelā atq; suauī lo
 quētiā optaret: adeo iuste optauit: vt ego ipse vice eius sim mise
 ratur: dū tanta lux mundi miserā grāmaticā adeo lederet atq;
 multis vulnerib? cōficeret vt ita loquar nunc in pnunciatione
 atq; profodia: nūc in canonib? syntaxi: eos: atq; barbaris ofoni
 bus: in tantaq; doctorū virū coronar: adeo cespitares vt pl? bal;
 butire q̄ loq; videret omib? doctis ridēdi materiā prebuit: ita
 enī illis q̄ nunq; ofonis latine modos vsurpatiōesq; vllas
 vidicerūt exercitato eq; frequēti in biberūt vt dū orare, volunt:
 tumultuarijs hinc inde exopificio alioz exercitatoibus mendi
 cant verbula atq; ofones: sed qm̄ alienū facere suū: neque grāde
 est sic herculi dauā eripe: et nouū aliqd̄ excogitare Et illi insup
 nec dinoscāt στυγερῶς ἰσχυρῶς τῶν στυγερῶν κατὰ τὴν ἰσχυρῶς
 id est psonatiāz sonoritate pstructionū neq; dissonatiā: neq; vllū
 ornate ofonis cultū didicerint: sicut vt in vnū agz diuersa semis
 na cōserant. filiginē ex illo: et alio vero triticū: ex tertio auenā
 hoc est ex varijs varia colligentes: et tandē ex se lolliū. i. barbaris
 em diuersum: et pstrariū inter se dicēdi gen? misceāt. vbi nec est
 cōtextus nec cōsequētia rez: nec sonoritas. nec vllū pulcre ofos
 nis lenaciniū: adeo vt audire te deat intelligere non pat. at. cre
 dere postremo assentire nō libeat. adeo vt tandē abeat omniū
 risu et cachinno explosi: nō speret igit̄ quisq; se ornate atq; di
 serte vel scripturaz vel oraturaz etiā si omēs oīm auctoz elegātijs
 et figuras cōpilet si non aliqñ sub rhetorice vel saltē tirocinij
 militauerit atq; oratoria hactenus: q; si queris quid mō medi
 ter et qui sint vel primis labris degustauerit. De his labores
 voftri intra domesticos adhuc parietes detenti. Breui accipe
 hec a nobis cōposita sed chartaceis arcis hactenus enācipata
 in carmine:

Triumphū veneris sex libris heroico carmine descriptum

De modo bene dicendi

ubi mira et noua et iucūda inuentōe mores hominū taxantur;
afferent em̄ ibi cause tantoz belloz p̄ germaniā et alibi itē cau-
se famis, pestilentie, morbi gallici, et similiū aduersitatū; quib⁹
iā multis annis mūdus iā grauit̄ est vexatus.

Larmen heroicū de motibus bellicis nostri principis

Tres eglogas de eadem re

Germanie elegiam de intestinis scditionibus

Victoriam boemicam

Eglogam de emulis poetarum

Triumphum christianum vel christi contra inferos

Epigrammata: epitaphia panegyricos et alia

In prosa oratione.

Apologiā in maiestātē gloriā et amplitudinē atq; magnificē-
tiā xpianoz impatorū federici primi Barbarosse cognouati; et ne-
potis eius federici sc̄di suenoz; q̄s pl̄imi sinistris scriptis falso
et mēdaciter inculant ibiq; alia de suenib⁹.

Itē de antiquitate fortitudine et maiestate germanoz;

De Miserabili atq; nefanda decollatiōe Conradini vltimi
suenoz ducis regis hierlm̄ et sicilie ibiq; de nouitatib⁹ apulie

De mendacijs quorundam historicorum

Qui sint beluetij. et an rben⁹ discerniēt germaniā a gallia

Apologiā de eo q̄ impator congruēt̄ et latine sit nomē illi⁹ cui
imp̄iū et sūma rex cōmissa est: excedatq; regiū nomē q̄ bene co-
ronent̄ hodie reges et impatores romanoz contra Leonardi
iustiniani opinionem.

Artem carminum componendoz. Librum faceciarum

Oratiōes nō pauca in publico auditorio et alibi habitas
Vale ex Tribinga septimo idus Maias. anno. M. ccccvi.

Henricus Seb. iustingēsis ad frēm suū volfgangū bebeliū
arab⁹ liberalib⁹ opatū de modo bene dicendi et scribendi.

Cū fariā sint hoīm in genia: nec idē scribendi et loquēdi mos
in lingua latina. oportunū duci frater charissime vuolfgangē
breuiter te admonere: quod ofois gen⁹? q̄sq; auctozes emulari
quosq; fugere in eloquēdo debeas: quozq; scribēdi artificio vti

Debas in ijs verbis quoz vsus nūc est apud diuersos diuersi
 sus: sunt em̄ ples nō tam in scribēdo q̄ loquēdo: qui nō tā cice
 ronis seculū q̄ recētiōz intelligo eruditoz verba, 2 scripturas
 fastido habēt: quib⁹ tull⁹ 2 liui⁹ 2 eq̄les nimis recētes vident̄
 et plani antiq̄ssimi ennii: patruū, et catonis verba obsoleta: et
 abolita reuocātes ac pferētes quoz cūq̄ dū orthographiā 2 scri
 bendi rationē videris, credas eos loq̄ 2 scribere matri euādris
 aut marterere corūcanū: aut apd̄ dece viros de iure duodecim
 tabularū cōmētari tā p̄sucta illis odio sunt: vt ex hoc vel marie
 peccēt dū nimis affectate venia dignādi si oblati nō captati
 viderent̄: p̄scas votulas: 2 tpe cicronis obsoletas oībus libz
 infulcire studeāt, quib⁹ dū apulei⁹ atq̄ emuli fulgētius atq̄ si
 domi⁹, adde si vis felice cappellam, oīm p̄fesso eruditoz vitio
 affectatiōis notati, placeāt: quos imitari eruditio is vel potius
 iactatiōis putāt. Fastio est numē eloquentie cicero. Lactensq̄
 eloquentie fons titus liui⁹. Cesar, et eqliū adorāda loq̄ndi idea
 v̄ ita loq̄r. Tales ego κακοζηλωτοι et affectati eoz dicēdi ge
 nus te emulari nō p̄uadebo, et qm̄ nemo est q̄ suis rebus nō
 aliquā p̄tendat vel causam vel auctoritatē volui vel breui sc̄he
 dula ostēdere cur te ab illoz dicēdi filoz scriptura absterre re
 lūm ostēsurus rationē nō sordidā aut penitendā: et si multi cur
 ita 2 suo more scribāt nec noscāt nec noscere curent. Sed vt est
 mos iactatiū: solū ita faciāt q̄ pudet esse p̄tentos cōmuni p̄sue
 tudine loquētū p̄ferētes h̄ vnū quia sic angelus policianus, 2
 alij nō nlti doctissimi int̄ recētiōres hodie ita loquūt 2 scribunt
 cur 2 mihi nō liceat ita loq̄cū q̄b⁹ malo errare q̄ cū mltis alijs
 bñ loq̄. At frater charissime vt dicā q̄ sentio, p̄ tibi placeat ci
 tero romane lingue parēs diuini q̄ eloq̄ntie alū⁹ 2 artifex, pl⁹
 q̄ntilian⁹ alter ro. eloq̄ntie lumē. Tit⁹ liui⁹, btissima f̄mōis co
 pia admirabil⁹, pl⁹ salusti⁹ ro. historie p̄cepti pl⁹ iuli⁹ cesar elegā
 tissim⁹ scriptor pl⁹ plini⁹ ligue latine columē pl⁹. Q. curi⁹ faciū⁹
 2 elegā scriptor pl⁹ iustur⁹ 2 flo⁹ 2 alij nōnlli pl⁹, vt ad bagio q̄p̄b⁹
 veniā lactāt⁹, cyprian⁹, hierony, 2 ruffi, placeāt q̄s imitari volue
 ris, q̄s enni⁹, cato, pacuui⁹, valeri⁹ antias, neu⁹. Q. tubero, sem
 pron⁹ a sellio, L. silenna, fabi⁹ pictor, liui⁹ Andronic⁹, cecilius
 que q̄drigari⁹. q̄z fragm̄ta obsoletaq̄ s̄ba. gen⁹ q̄ dicendi etiā

De modo benedicendi

ciceronis tpe' desitū: sūt aliqui qui hodie in delictis habēt: nec
fatis eloq̄ntes se putāt nisi de industria: emū aut pacu nū suę
ofones sapiānti tamē cū moderamine h̄ facerēt z aliq̄s in hęc
incidisset nō de industria captasset: multo venia digniores es-
sent: q̄ z si vt dixi docui sint q̄ inter recentes ita sunt locuti: qđ z
ego ipe in genuę fateorattē vic tres sūt aut ad simū q̄tuor q̄
tanta affectatiōe antiq̄nare. At ybo plantino vtar, gestum: at
aliq̄ quotq̄t sūt eruditi ad vnū i italia. diuinū ciceronis aut ali-
orum quos dixi dicēdi gen' effingeret: imitari studēt. atq̄ pro
virili portiōe multi hacten' emulati: magnam eruditōis atq̄
eloq̄tēz famā sūt adepti: q̄ si oēs recētes loquerent' vti polici-
anus: nōne vis p̄ferre pollicianū ciceroni z p̄cepto cicerone ver-
ba enū renouare. nō ita desipit vt id faciat vti ego exultimoz
nec tū id dico. vt calūniari policeano: aut me et h̄ ostentare ve-
lim: q̄ p̄tra eruditos sentia: qđ est ab instituto meo alienissimū
vt p̄tra vix docuissimū: cui nō sum dignus vt sacris litteris
vtar: corrigiā soluere calciamēti. Sed cū inter oēs cōstet: z po-
licianus libere p̄fiteat se pulcas voces vsurpare: nunq̄s vere-
bor ciceronē: et eius vsitatā orationē p̄ferre policiano. omnibus
q̄ eius emulatozib'. q̄ si dixeris nō politianū nō aliū et hoc re-
tentiozib'. sed apuleiū z sidoniū z felice capellā vel fulgētiū idēz
z de dñs dicā. nec iccirco eos vitupo quos scio fuisse eruditis-
simos. nō tū p̄bō eoz elocutionē q̄ captata videt esse. et aliena
a ciceronis z eq̄lū stilo: nec iā nisi de elocutiōis genere loquoz
quos alioq̄n maxie admiroz z colo. Qui aut sint q̄ antiq̄arias
voces phibeāt. et repudient leges incōmentarijs nr̄is. et in li-
bello tui titulus est. qui quctores legēdi sint ad cōpandam elo-
quentiā. inuenies me loq̄re iudicio ciceronis. quintiliani. celsi-
ris iulij. octauiani. augusti. auli gellij. senecę. fortunatij. ipsi
deniq̄ capelle mariani. q̄ z ipse captatę elocutiōis atq̄ antiq̄-
rię inculat. addo hic insup ciceronē. q̄ verba catonis non aliter
excusabat nisi q̄ tūc ita loq̄rent hoies. Addit z J. varro. lib.
q̄nto ad ciceronē de lingua latina. Verba p̄perā dicta apud an-
tiquos aliquos. p̄pter poetas sua etate recte dici. Et q̄ p̄ rōne
dicta erāt. postea p̄perā z diodemedes grāmatic'. uerit postera
etas manū. et veluti disciplinā pristini seculi. ita et sermonē fa-

stidire cepit: et noua velut pturire verba: que iuuenū ritū ipsa
 mō floret et vigēt: nōne et vt serū cecili⁹ gallian⁹ ait lōga etas
 verba atq; mores obliterauit Et seneca epla. c. xliij. multū in q̄t
 et alieno seculo penūt verba: duodeci tabulas loquunt: q̄dā cō
 tra dū nihil nisi tritū et vsitatū volunt in sordes incidūt: vt
 q; diuerso genere corruptū: sed si volueris vt antiq; vocabulis
 plinio q̄ntilianū in primo op⁹ est vt nō sint crebra nec manifesta
 q; et iā nihil est odiosū affectatōe: nec vtq; ab vltis etiā ob lra
 tis reperita tpibus. Et paulo post idē nā etiā si pōt videri: nihil
 peccare q̄ vti⁹ his vrbis q̄ sūmi auctores tradiderūt: multū tñ
 fferet nō solū qd dixerint sed qd p̄sulerint. vides hic talib; les
 gisti frater antiq;rios a p̄stantissimis fere oib; latine ligue signi
 feris et artificib;: et atiquaz vocalaz vsurpatōes tā crebras in
 plinio detestari. obicit autē a multis: cicero nō oēm latinatē cō
 plexus est. nō possum⁹ oīa ciceronis et bis exprimere: ad qd faci
 le respōdeo: nō me esse opionis: nihil latinū esse nisi quo cicero
 vsus sit: sed si nō velis aut poteris cicroniano vti sermōe acci
 pepon⁹ lactifluā titi L. iun; vbertatē arripe elegantia columelle
 incūditate salustij. Sonozitate lactantij: aut curtij lenitatem
 vel foridū et pingue dicendi gen⁹. latineq; latine magna expō
 cōseruatoris plinij secundi: emulare potius insūp quintilianū
 Tacitū suetonij et senecā q̄ istos obliteratos auctores atq; af
 fectatū oīois filij policianus sic defendit suū stilū in epla qua
 dā nō placere scribis gen⁹ scribēdi meū: p̄ terea q; ascita nimū
 verba et remota p̄fecter: sed p̄ceptū cesaris (vbi ait habe semp i
 memoria atq; in pectore. vt tāq; scopulū sic fugias in auditiū at
 q; in solens s̄bū) magis fortasse illo tempevalu erit: q̄ latine ad
 hucoēs loq̄bant q̄ nro sure em̄ tum argui potuit q̄ parū ecen
 tus foret etatis sue vocabulis: nūc autē vulgo nescit latin⁹ ser
 mosed a m̄grīs discit apd quos certe nulla magis haberi ver
 ba et vsitata debet et recepta: q̄ de veterib; illis magnoz au
 ctōz thesauris p̄ferant. hec ille: ego autē ambitiosā existimo iac
 tantia velle vsurpare ea vocellā: q̄ ciceronis etiā tempore fue
 runt abolita: dum vsitatis apud peritos et receptos possis vti
 cōmodissime et eleganter. Sectari autem: catōis em̄ et reliq; p̄
 p̄rice etatis viroz orationis genus: et fastidire ciceronem linū
 f

De modo bene dicendi

et supra nominatos est p inde me indice ac si quis limpidissimo fonte et recenti aqua dimissa: plaustris se pluerit limo atq; luto, sam aqua biberet vitium autē τὸς κακοζήλιος reprobaui in alio libro: sed vt hic pauca alia ostendā non incongruū putauī. *Las cozela* igit̃ teste diomede est p affectationē corrupta sentētia cū eo ipso dedecoret oratō quo illā voluit auctor ornare: hec fit aut nimio timore aut nimio cultu p inde *Vuolgange* frater carissimē fuge verba et imitationē quorundam: quoz ofones sunt nimium exquisite phalcrate vt ita loquar: *Floride* diffuider: cornu pre quoz molliciē et emasculatā lasciniā: *Fucos* quoz et caloz mistratos cicinnos detestatur et psequit̃. *Augustus* imccenate *cicero* *seneca*. et *quintilianus* in. i. dū inq̃t: fallunt em plūmi qui vitiosum et corruptū dicendi genus: qd̃ aut verboz licētia resultat aut puerilib⁹ sententiolis lasciuiz aut in modico timore turgescit: aut in omib⁹ locis bacchat̃ aut casuris si leniter excutiantur flosculis nitet: aut picipicia p̃sublimib⁹ auertant specie libertatis insanit magis existimat populare atq; plausibile. Et *seneca* si floride sunt ofones et nimis dulces in vanū excutit et sine affectu nihil amplius q̃ sonāt *Cornelius tacitus* d̃ clarior oratoribus. *Malim* equidē. *S* *gracchi* impetū aut *lucij* crassī maturitatem: q̃ calami stros *meccenatis* aut *tūnius* galliōis. *Ego* aut̃ frater *vuolgange*: vellem mihi datū a dñs imortalib⁹ vt dicēdi genere plane vsitato nō tamen oīno in elaborato vt non obscuro: ita nec nimis sordido et p̃rito: se quicq; cōpositōez vti nunq̃ p̃fractā et asperā (quale in dño afro tradit *quintilianus*) ita nec diffuīdā nimis et enervatā: vti non inflatā et turgidā: ita nec nimis icinnā et siccā: Ad illiusq; imitationē te cōhortari nunq̃ desinā: nō aut̃ ad illoz q̃ ad ostentatōem cruditiōis nūc aspera et antiqua vocabula vsurpant. nūc nimis et ad vitium vsq; lasciuīetes dissolunt̃ flores elumbēq; molliciē conserant qd̃ facit aut instabilis et mollis anim⁹: aut ex illis cruditiōnis tenuitas dū solū mēdicitate viuētes nūc duri sunt: si duriusculū: aut diffuīdi si vber alicui⁹ dicendi gen⁹ legerint q̃ iure dicere p̃nt: q̃ me cūq; rapit̃ tēpestas deferoz hospes: ita vt nihil p̃ riu habētes dū legūt *ciceronē* sunt *ciceroniani* dū *apuleiū* *apuleia* ni dū *catonē* *catoniani*: solū alieno pane vtētes: et quod

mendicis contingere solet: siliginē tricecū ⁊ cibariū simul iungentes cōfusum pulmentariū cōficiunt. ⁊ dū ex aliena orbe solūmō pendēt nulla sit cōsonantia; nulla p̄sequit̄a; ⁊ rez nulla sonoras aut maiestas orōnis, at vt tu frater vitare hec possis cōditionē cōiungē cū cōpositiōe quā tibi iam p̄scripsi.

Sed quo ad orthographiam, scribunt nunc quidā, ex quo rū nūero p̄cipuos credo: p̄poniū letū et angelū policianū: ad sentio vbi nō s̄ assentio; ad ludo vbi nos alludo ⁊ ad gredior vbi nos aggredior ad nitor vbi p̄scia ⁊ georgi, valla ānitor scribi p̄cipiūt illi cōlega nos collega, illi ad rideo nos arrideo illi ad lido nos allido, illi ad comodaf: nos accomodaf: illi in rumpo nos irrūpo illi adpellare, nos appellare: illi ad fugere nos affligere illi ad culare nos accusare et in silibus, ad in ⁊ con in cōpositiōe sine mutatione scribentes, qd̄ et ego ipse non seruo, nec te eo modo scribere volo, q̄ si p̄po ni? ⁊ polician?, viri omnium suffragio eruditissimi sic scribendū p̄sueuerint: nō iccirco tu ita scribes qm̄ cātū alij p̄iter eruditi et doctissimi vti ego scribūt, at illos multa sit q̄ sequunt̄ nō nisi singulari quadā, et ambitōe vt statim ea que sunt cōtra cōmunē vsum loquēdi vel scribēdi statim arripiāt q̄nis ita antiq̄ssimi scripsisse notent. Ego autē volo vt scribas arrideo: collega: irrūpo allido accomodo assentio appello ānitor: alludo affligo: et hanc esse veram scribēdi rationē ita ostendam quintilianus in p̄io instiūtio, dicit orthographiam consuetudini debere seruire, sed consuetudo est non tam rectū omnium (p̄ter duos vel tres) q̄s ciceronis et equaliū: q̄s quintiliani q̄s plinij, tam hieronymi et synchronioꝝ q̄s nostre etatis, q̄ p̄suetudo fuerit etatis ciceronianę, plinij et alioꝝ q̄s nominauī, possum ita non obscure intelligere, nā ita in libris eorum tam impressis quam, vetustissima littera scriptis inuenim? q̄ si successu t̄pis volum? a librarijs ita cōmutatas lras hoc nō potuit facere nisi cōis eruditorū p̄sensus, ⁊ consuetudo cōfirmasset, iā si ita cō habeo p̄suetudinē bonā ⁊ seq̄ndā, vt p̄ter quintiliano ostēdi, q̄ si volueris dicere vt scribam? ad rideo adpello zē, esse eruditorū cōsuetudinē, dico ego paucissimoz potius abusu et antiq̄ssimoz, imitacōem q̄ vsum, quē nisi consensus eruditorū faciet sic bñ vinēdi bonoz p̄sensus vt inq̄t q̄ntilis

De modo benedicendi

Et quoniam vulgo latinus sermo nescit ut dicit politianus sed a magistris discit. cui sequens est ut consensus illorum quorum libris in cubitus nobis faciant consuetudinem sed quod pluribus agam. Cum sumi grammaticis et in summa arte et fastigio grammaticis collocati: ita ut ego precipio scribant. quod si recitiores vellem adducere. idem docet bitre georgius valla non inter postremos doctus: ita tottelius et ipse bene meritis de lingua latina. ita scriptura laurentij vallegi philippi arretinorum: guarinorum: merularum: paggij et aliorum in nuncupabilium: ita demum philippi Beroaldi: qui nup in magna studio iacturam ab hac luce dicit migrasset: cuius mors mihi et studiosis omnibus non debet esse tristissima et acerbissima: et eo acerbiorum candide et sine omni liuore multum nobis profuit illustrauitque non parum linguam latinam: adeo ut nec sit pro valla inter recitiores omnes cui latina lingua plus debeat sed ut redeam priscianus non immerito hactenus grammaticorum princeps ab eruditibus habitus et celebratus nonne uti nos sentit: et precipit audiamus li. ij. maioris voluminis inquit: hec ipsa personam. d. in ad propositioem mutat sequenti c. v. l. g. vel p. vel t. accubito accido: appero: applico: appello. attingo attinget f. quos sequente rationabilis ut affectus. l. ut allido rarrideo: nannus assiduus: quod alij aliter scribunt. ut ait priscianus venit ex errore scriptorum: cum presertim: multo mollior meo iudicio sonus sit affari quam ad affari et in silibus: idem priscianus in primo li. d. transit in p. ut appono appello: nec hec supra dicta mira aut incongrua videri debent nam teste papyriano li. 3. de orthographia antiqui consueverunt etiam p. ad propositioem et cum d. ar. cum r. apponere: dicebantque aruenas ubi nos aduenas: aruocatos ubi nos aduocatos arfines p. affinee aruolare pro aduocare arfari p. adfari aruotores p. aduotores: et quoniam dixi de mutatione littere d. nonne idem dicit rare eruditus vir atque no. v. i. o. p. marcianus felix capella in li. 3. philologie d. transit in c. ut accidit in g. ut aggero in l. ut alligat in p. ut apponit. in r. ut arripit in s. ut assidet in t. ut attinget. adem b. transit in c. ut succurrit in f. ut sufficit in m. ut summittit: in p. ut supponit. in s. ut sustulit: nonne. idem dicit summe auctoritatis atque vetustissimus grammaticus diodemedes b. mutat in p. ut supponis idem d. subiungit litteris personarum numero seprebis. c. g. l. p. r. s. t. q. succedunt in locum eius ut accipe aggeros.

alligo. appeto arripe affide attende: de in z con q̄ mutent locu;
 pleuſim' est testis priscian' in li. ij. dū tractās den dicit i mul
 tis tñ inuenio r sequete u in r cōverti vt corruo corruo et hoc
 ideo fieri credo qz sicut dicit priscianus li. xiiij. differo diffundo
 diffido sin f cōvertit̄ euphonię causa: ita ppter cacophaton z a
 symphoniā vitandā nos dicere debent' arrideo nō adrideo ag
 gredior nō adgredior irruo nō inruo irrupo nō inrūpo: fit em
 durior q̄si q̄dā son' si dicim' in rūpo z nō irrūpo et sic in silib'
 et vt priscian' in. ij. libro pgit. pene vbicūqz con ppositio añ vi
 ctione ab r incipientē cōponit̄ idē patit̄. vt corrigo corruo: nec
 muz cū apud grēcos auctores artium hos idem solet fieri vt
 συρροο. συρρηγνυμι. συρροπιτεο. ergo rationalibus videtur eē
 in qz tñ in q̄busdā mutet n in r vt irrigo irriguus. In reliquit
 qz euphonia hoc exigētes seruare: et irruo z irrūpo dicere: cum
 nec in simplicib' inueniat n ante r. z sane vt dixit priscian' n trā
 sit in r naturali q̄dā vccis rōe ppter celeriorē motū labroz qz ad
 vicinas facili' trāseuntū pulsus idē priscian' B qz sequete vel
 p in m cōvertit̄. l vero vel m in eas cōmutat̄. vt imbuo impi'.
 cōbibo collido illudo illido immunis idem in primo n transit
 in l vt vn' vllus: catena catella zc. silr collega collido illudo idē
 in. xiiij. Et sciēdū qz cō z in hinc mutāt m añ b seq̄t̄ vel m vel p.
 tūc vero cōvertit̄ eā insequētis' psonatē qñ l vel r cōbibo cōbu
 ro imbuo: cōis collido illido: corripio: irruo: irrūpo. q̄uis l. et r
 sequentib' solent hoc seruare scribentes. Sed cū grēce ꝑ auct
 oritatē in omib' pene sequi solem' in hoc qz imitari debemus
 vt συμβουλενο. οσνυαχοο πουλλεγο συρροο ευβαλλο ευπι
 ιπτεο ερρηγνυμι υπλεκο ελλειπτεο et cetera. vides his omnibus
 ppositiones συρτεσ mutare n in m b m vel p sequentibus l
 vero vel r in eas cōvertere n hec illerz cū inter omnes cōueniat
 vt scribamus cōbibo nō combibo im buo nō imbuo p n que est
 causa q̄so cur alię mutatiōes: fieri nō debeāt: vt scz collido z nō
 colido z in silibus dicā nō videt̄ em facile ratio diuersa cur in
 imbuo impello zc. voluit c̄ntilianus dū dicit vraf durior inter
 se c̄gressus vñ pellexit et collegit zc. q̄ qz meli' z suau' dicant'
 collegit et similia q̄z conlegit et perlicio hoc idem vult priscia
 nus in ij. dicens in cōpositis tamen quibusdam inuenior in l

De modo bene dicendi

Quæritur ut intelligo et pollitio p interlego ⁊ perlitio; pellego p p
lego de quibus plautum allegat ⁊ bene sepe em in pscandolo; iue
et inpenulo pellego inuenim? et alias: et ut obiter hic tangam
id quod multis in disputatione reuocat, legas in psalmographo
dirupisti vincula non di rupisti nam ut id: priscianus testis es
non terminat syllabam antecedere nisi sequente c, m, p, ⁊ s i psonate, ⁊

Scias insuper apud latinos hodie tamen quatuor vsitatas esse
diphthongos au eu, ae oe; apud vetustissimos fuerunt septem ad
debantur enim greca consuetudine, ai ei, oe ⁊ octaua, q quasi, quat
nor vltimas tu oino vitato; nec scribas amicis bonis ois
mortalis p amicis bonis omnes mortales; uti hodie non nulli
scribunt; nam ubi apud veteres ei diphthongus scribebat nos
p ea i pducta; ponim? nec solum nostra memoria; verum etiam tpe
ciceronis desit ea diphthongus adeo ut nigidius figulus cog
tane? ciceronis et iuxta varronem doctissim?; eos insutie arguat
qui ei p i scribunt. Verba ei? hec sunt ut testis est gelli? li, xvij.
Grecos non tante inficitie accessio qui ou ex o et u scripserunt; an
te qui e i ex e et i illud enim inopia fecerunt; hoc nulla subacti; pri
scianus quod in primo ea tantum veteres vsos tradit; eos autem
qui ai scribunt imitati; lucili, lucretii; accij et pacuij rudimenta;
et eos quibus ut testis est quintilianus in decimo lepos et vlti
ma manus defuit; ita deridet epigramatar? poeta p cressillum
in quem scribit, Carmina nulla pbas molli que limite currunt
sed que p salebras altaque sacra ruunt; Attonitusque legis terris
frugifera; Accius et quicquid pacuiusque vomunt; nonne et
quintilianus grauissimus lingue latine auctor has diphthongos
ia suo tempe abolitas in vsu habuisse vetustissimos libro
primo institutioi, pdidit; Et virgiliu amore vetustatis quis p
cissime his vsum defendit dicit enim vnde pictai vestis et au
laj virgilius amantissimus vetustatis inseruit carminib?; nec
mirum in virgilio cuius videri debet; ille enim primus est, qui in
culte vetustatis horroz et carne contra morem veterum leui
gavit qui si quid antiquitatis ex lucretio ennio et equalib? (quos
solos habuit quos imitaretur apud latinos) de industria ad
miserit, non potest a quodam in hoc reprehendi; nec ad similia
admittenda alijs auctoritatem tribuere debet, et ut nihil anti

quitatis relinquat quorūdam affectatio non dubitant aliq̄
 nūc scribere magnū multū p̄ eo q̄ magnū ē ml̄ū ē et similia
 q̄ et si tpe nō mō plauti s; etiā lucreti et dicebāt ⁊ scribebāt seq̄n
 tib; tamē temporibus p̄sūs abolita sunt: adeo vt nemo nisi
 antiquari⁹ et qui apud matrē enniū disertudinē suā ostentare
 vult: vel scribat vel dicat hęc frater vulgāge tibi scripsit sci⁹
 as cū varia sint hominū ingenia: et vario tramite hoies in lit⁹
 teris ad famam et nominis celebritatē aspirēt qd tu potissimū
 scribēdo ⁊ loquēdo imitari debeas. Tibi autē soli scripsim⁹ seq̄
 tur aliud qd sibi congruū videat ⁊ nemo me inuitus vel legat
 vel sequatur vel si me veriora docuerit q̄sq; rōne vel auctoz q̄
 bus eruditiois opinio tributa est p̄suasionibus: Ego libere in
 eius sententiā cōcedā: nō em̄ me pigebit vt vtar p̄sicia ni v̄bis
 dñi viuo ⁊ hec et q̄cunq; scripsero vel mea diligentia vel amico
 rū monitu vel inuidoz vitupationem si iusta fuerit emendare
 Vale frater et me studiiq; bonaz litteraz ama)

Quare necchar⁹ aspiretur ex spici legio

Qui sint pagi sueuoz ex spici legio

Sum nup̄ interrogat⁹ cur necchar⁹ sumē illō sueuoz qd
 tubingā n̄am p̄terfluit: r̄udi pl⁹ ex incuria q̄s aliq̄ rōne: circū
 spiciēdo vero varia ⁊ ml̄a videoz fecisse nō inepte neq; male: si
 aut em̄ rhen⁹ aspirat sic et necchar⁹ meo iudicio et gr̄ca p̄sue
 rudine: germania em̄ antiq̄tus gr̄cis l̄ris vsam hoc vel maxi
 mō argmēto q̄ galli et maxie heluetij germanis finitimi h̄sdez
 v̄tebant vt cesar testis est li. cōmētarioz primo et in alijsq; va
 rijs rationib; inuenimus: et linguā n̄am in multis si gr̄ce cō
 formati nam vbi illi dicūt ahp̄ nostr̄bir vbi illi r̄ctis nos vt mul
 ti existimant vltis vt sit genus mustellaz domos nostras incur
 sans atq; ouis gallinaz insidians et maxime in p̄t̄ijs nomini
 bus sumpsimus ex gr̄cis nominavbi illi demostenes nos dic
 imus vollbart: vbi illi leocrates nos leonhart vel vollard⁹ et
 leonardus. vbi illi r̄ca gr̄ca que ē terra arabilis nos gery dici
 mus et sicut multis alijs Et sicut rhenus aspiram⁹ nulla alia
 ratione q̄s test e nea filio vt gr̄cis quondam litteris vsi sum⁹
 et fieri ex gr̄ca cōsuetudine ita p̄ter in necchare dici pōt p̄ser
 tim cū ex imitatōe gr̄ca abūden⁹ in lingua nostra aspiratioe
f iij

De modo benedicendi

Sed quod dixi de gea cui displiceat queso: inde durgea quasi terra arabilis iuxta durā fluuiū. et zabargea quasi gea et terra arabilis iuxta zaberā fluuiū in ducatu wyrtēbergē. Et algea quasi alpiū gea terra arabilis iuxta alpes vel ab algoze dicta gea. in de algeani qui quondā vindelia sūt dicti et ego alibi dixi nūc algoios dici sicutz begotos et sungaudios sed mō aliter sentio begoias beganos dicerē et cetera: nō aut oraculi loco volo esse habēda q̄ dixi sed ita mihi visum fuit. et vt dicā qd̄ sentio. pagus vcr. videt̄ a nob̄ dici vulgo pach. id est riu⁹ vel villę multe iuxta riuos positi ΠΗΥΗΡ enim latine fons dicit̄ Et vt dicit ser⁹ in⁹ lib. ij. Georgicoꝝ pagi αφορτωπηγορ d est a fontib⁹ dicit̄ circa quos ville suenerūt cōdi vnde et pagani dici sunt quasi ex vno fonte potātes. vñ nō est credendū q̄ centū tm̄ fuerit pagi suuoz. id est villę qui vt cesar et multi alij testes sunt quāntis centena milia hoim in bellū mittebāt: s; pagus intelligo tractū alicui⁹ toti⁹ fontis et fluuij. iuxta quē tractū pagi h̄ fontis et fluuij ex q̄ illi pagani cōiter bibebāt mille hoies educēbāt: q̄s em̄ crederet. suēuā latissimā germanię p̄tē cētū tm̄ pagis etiā si p̄ amplissimis vrbib⁹ accipias p̄tēta fuisset: t̄ct̄ vrbib⁹ germā. a casruerit: nec etiā pagas et villas habuit q̄les hodie sed longe a se inuicē distātes iuxta alicuē fontē q̄les vere pagos dixi hoc testat̄ corneli⁹ tacit⁹ de germania dices nullas germanoz poplis vrbes habitari satis notū est ne pati quidē inter se iūctas sedes colūt discreti ac diuersi vt fons vt cāpus vt nem⁹ placuit vndis locant nō nostrū morē p̄ncipis et coherētibus edificijs suā quisq̄ domū spacio circū dat siue aduersus casus ignis remediuz siue in scitā edificādi hec ille nō est igit̄ credibile mille homines ex vno pago h̄ est villa potuisse exire quotannis: manētib⁹ alijs qui vt hoc anno agricultura et alijs laborib⁹ militātes alebāt: ita ipsi altero anno in locū iam militātū succedebāt: quare cū oia quadrēt possumus iure dicere pagos dici gr̄ca significatione p̄ tractū alicui⁹ fontis et fluminis et. Vale candidē lector.

Et p
fuit me
acc. iij. m
tos canon
reppia not
tendibus
prie q̄lar
gramati
ui baberi
las nibil
et orator
gillū in
mno rige
pino sāt
nos mag
puta. Et
Et vt h̄
dieēdi m
Ego cū in
thocā et q
linū de vi
ni duces
peri post h
scipionū
nepotian
tos: sc̄uo
atq̄ an fid
binc colla
vraiebāt
perit legi
dit em̄ ille
ni sepe eo
cōse fil⁹
cu et partic
nes q̄ qui

Ex pri. spi. excerpta CLXXXI

Ex primo spicilegio excerpta:

Fuit nup grādis disputatio in quodā monasterio anno. **SI**
cccc. iiii. me p̄sente inter illos sacerdotes iā grādiōris natu: qui
suos canones grāmaticos in alexandro gallo didicerūt vtrū
ne pp̄ria noīa carerēt plali. multis affirmātib⁹ et ferociter q̄si cō
tendētib⁹ ita esse ex eoz regulis quas pueri didicissent q̄ sint
pp̄rie q̄litas. cui⁹ natura sit extraditiōe remigū cuiusdā obscu
ri grāmatici vt vni soli rei cōueniat. Ego interrogat⁹ affirma
ui habere pluralē: p̄rancidas autē 7 ferutinas grāmaticū az regu
las nihil faciēs dixi: id ita obseruatū: apud poetas historicos
7 oratores q̄z auctoritas mihi sit regula. Allegaui i primis vir
giliū in sexto encidos: quē tūm publice p̄fitebar. Vis 7 tarqui
mos reges. et Quin denos 7 rufasq; p̄cul 7c. 7 Quo festus ra
pitis fabij. Et idem in secundo georgi. extulit hec decios ma
rios magnosq; camillos **Quidi⁹** Et multos illic hectoras esse
puta. Et marcialis q̄re aliquē curios semp fabiosq; loquentēs
Et vt h̄ hoīm gen⁹ est: nihil qm̄ poetis su⁹ sit p̄tra grāmaticam
dicēdi mod⁹) testeci: nisi scōs doctores: vt volebāt adducere
Ego cū in p̄mptu exemplū nō haberē: introduxi eos in biblio
thecā 7 a p̄tis diui hieronymi eplis: mox incido in eplāz ad pau
linū de vita heremitica: ibi ostēdi eis hieronymū dicēte Roma
ni duces imitent camillos fabricios reglos scipiones 7c. Rep
peri post h̄ in eplā de obitu 7 vita paule ita dicēte: q̄rū altera
scipionū gracchor q; p̄gentes ē Idem hieronym⁹ i ep̄thaphio
nepotiani: p̄zetermitto marios catones caios: pifones. **Bur**
tos: sceuolas. **Metellos Scauros marios crassos. marcellos**
atq; auifidos: quoz nō minor in luctu q̄ in bellis virtus fuit.
hinc collaudat⁹ 7 in re cunctis pene nota admirabilis. mario
vt aiebāt capulares senes errore excm̄. q̄ si vnq; hoīes illi im
periti legissent p̄riscianū in quinto. me verum dixisse nouissent.
Sūt em̄ ille q; pp̄ria plurali numero p̄ferant facit cūctus q; cues
nit sepe eodē noīe pp̄rio duos vel plures nūcupari vt enecas an
chise fili⁹ 7 silu⁹ enecas pyrribus fili⁹ achillis: 7 rex cpirotaz fa
cit 7 partitio regnoz. vt gallia citerior 7 vltior dicit et opinio
nes q; quidā multos soles: 7 multas lunas esse putauerūt. nota.

Ex p. i. spi. excerpta

feruū sup donatū. nā q̄ ppria noīa pluraliter declinant sciens
 dum est nō ab vnus noīe p̄creatū numerū pluralē: sed mul
 tiū dinē nominū hoc facere. Recte em̄ virgil⁹ dixit marios et
 camillos qm̄ plurales fuerūt. Et diomedes grāmaticus: ita de
 clinat enecas in plali: enecas enecaz: enecis &c. Sed quid opus est
 plurib⁹ in remanifesta nō p̄ducam plura exempla nisi vni⁹ cice
 ronis qui in tertio de natura deoz dicit. principio ioues tres
 numerat̄ i⁹ qui theologi nominant̄ idē soles ipi q̄ mlti a theo
 logis p̄ferunt. idē Vulcani item q̄ plures idē esculapiorum
 p̄m⁹ apollinis. idē diane itē plures idē etiā apollinū antiq̄ssis
 mus &c. Et qm̄ deueni in grāmaticas disputationes nō incon
 gruum putauī p̄cō modo fratris mei Quolfgangi alia quedā
 subiungere in quibus plimas sepe lapsare video: tā scribēdo q̄
 loquendo de vocatiuo scilicet scōe declinatiois & ablatiuo ters
 tiū ordinis de uoz nō dā nominū in quibus mihi vt in alijs satis
 facit grāmaticus de lingua latina bene meritus seru⁹. Et primū
 de ablatiuo noīm in cus ita loquit̄ p̄mo eneidos. Dictiones
 in cus si noīa sint in e faciūt ablatiuū si p̄cipia in i & in e q̄ si
 p̄cipium efficit̄ nomē in e tantū. vt amate virtutis: ergo Vir
 gilius affectauit noītatē cū deberet dicere tridente dixit triden
 ti. Si ex appellatiuis faciētibus in i efficiunt̄ ppria erunt in e
 vt liberalis felix iuuenalis hęc ille Marcialis lib. vii. epigram
 matū cū iuuenale meo que me cōmittere tēta. et idē Seruius
 lib. ix. eneidos sup hoc carmē virgilij nā dextera tingitur anni
 ait. Amne debuit dicere. nunq̄ em̄ in i ablatiuum bene erunt
 nisi que cōmunis sunt generis vt docilis agilis: s; ideo au suis
 est ita ponere ablatiuū quia apud maiores hic & hęc annis dis
 cebatur. Et idē alibi in. x. tigni in ablatiuo Virgilij scōm regu
 lam dixit. nam gręca noīa que ḡm̄ singulare in is mittūt in eo
 t̄m et dtō crescunt in accusatiuo & ablatiuo paria sūt noīatiuo
 vt tygridis tygridi o tygr⁹ tygrim tygri isis ifidis ifidi isim isis
 ifi. Si aliter inuenirem⁹ abusive dictū est: vt in lucano ocyde e
 celi flāmis e tygride focta. De vocatiuo autē scōe declinationis
 loquit̄ idē seru⁹ in. viij. sup carmē (corniger hēspēridū flūuis
 us regnator aquaz. ad flis) flūbi⁹ vetūs antiquus est qm̄ apud
 maiores in omni forma similis erat nō: sed modo aliter est in

Et p.

lōi em̄ for
 na p̄dita fa
 ppellatiuū
 fings nam
 em̄ sequit̄
 mus et loq̄
 erent vco.
 loci locus
 feruū
 uis vt di
 pulis au
 pulis. v
 am nota
 natione q̄
 sunt accid
 docte vort
 erunt. si
 lucis o lo
 me vfiat
 antur ex
 u ecclesia
 mens pro
 at non est
 ni sed me
 mi inest
 omnia i
 uo carere
 tuum. se
 tuū Dec
 quitam v
 quatos.

Ex pri. spi. excerpta CXXXII

scdā tñ forma: nāq; si priūm fuerit nomen et i ante us habues
us pdita facit vctm. vt terenus terenti nullo excepto. Si autē
appellatiuū in e mittit vctm. vt pius a pie flum? flumie. excepto
filius nam fili facit plerūq; tñ poete euphonię causa antiquita
ten sequunt hęc ille. Unde nisi rebus in animatis verba de
mus et loqui faciam per psopeia: res in animatę scđi ordinis
carent vctō. Unde nō dicimus ventus vente: calce? calceeloc?
lociocus iococulus oculerius rāe hori? horze nasus nas
setitulus titule zc. nisi per psopeiam. nec fluius habet o flu
uis vt dicit virgili? vel fluię scđm seruiū nisi rōne qua dixi pop
ulus autē habet et populus in vctō vt lucanus de gener o po
pulus. vel o popule vt apud ecclīasticos popule meus. Abi eti
am nota regulam phoce grāmatici in quientis: noia scđe dedis
natiōis quę consonāte prelata in us syllabam mittūt si quidez
sunt accidentia vel derivata vocatiuum in e mittunt vt doct?
docte romanus romane. Letera in us potius q̄ in e syllabam
creunt. sic lucanus de gener o populus et o popule lectus est sic
lucus o lucus quę a veteribus propter asperitatez vocis minis
me vsitata sunt adeo: vt raro huiūmodi declinationis reperis
antur exempla hec myrthus o myrthe: quoniā supius allegas
ui ecclīasticam scripturam popule meus quid feci tibi notab
mens pro mi in proprie positum. Et vt caper grammaticus dis
cit non est dicendum mi paula mi al. quia int est gene. masculi
ni sed mea paula meū al zc. hec ille nisi forte dicere velimus mi
mi interdum esse interiectionem blandiētis. Postremo notas
omnia interrogatiua. distributiua. infinita. relatiua. vocatis
uo carere. ambo igitur non habet vocatiuum quia est distribu
tiuum. sed duo collectiuum vt dicunt grammatici habet voca
tiū! Hec ex primo libro spiclegiorum quos aliquando toros
emittam varijs variarum rerum et artium miscellaneis suffar
cinatos. Vale candidē lector

Epistola. H. B.

Epistola henrici Bebelij iustingēsis poete. Ad Joannē strel
ler vlnesem iuriscōsultum. Sueniciq; sēderis trium virū atq;
q; iud. cem. consistorialem.

Indignū duxi: Vir hūanissimē atq; ingratitudinis q̄li vici
um: si tu in nr̄is libellis nullū haberes inter eruditos et amis
cos meos locum. qui es et eruditissimus: et eruditos et profes
sequeris humanitate: eaq; beneuolētia et amore: quib⁹ nullus
plus mihi facere posse videt. Et vt de alijs taceā: tantis indices
me cumulae bñficijs immortalib⁹ sc̄: vt immortales tibi gr̄as nisi
sim habitur⁹: nullo modo tibi respōdere videar: quare cū ea q̄
beneficio lr̄az ad posteros trāsmittunt immortalia existimē p̄ser
tū que sūt studio sis aliquā vtilitate allatura: qualia mea aliq;
saltē ex parte facere psuasum habeo: volui et illis te cōmēdare:
vt si nomē meū ad posteros trāsit: piter et tuū trāseat sitq; cla
rum posteritati: te ita tractasse p̄ter ceteros eruditos: poetas et
oratores: vt saluis illis. nullam nominis tui obliuionem time
re debeas. q̄ cum singulos p̄ singularibus tuis in se meritis fa
cere non dubitem: tum ego vel presentī opusculo nō omittam
facturus in posterum si dñi mihi sanitatē corporis et animi sūt
p̄cessuri. Suscipe igit libellū de morboꝝ humanorū nominib⁹
tibi p̄secratū: meeq; in te nō vulgaris obseruatiōis testimonium
clarissimū nō q̄ mihi medicinā vlla ex parte arrogēs: sed vt gr̄as
maticus nihil alienum a professione existimauit qd̄ terminorū
interpretatione indigeret: p̄sertim cum nec mea sponte hoc mun
us subinerim: sed quotidianis fere importunisq; sacerdotū
atq; monachorū esflagitationib⁹ coactus sum tādē quere
re quibus morbi nominibus significarent. Scis em̄ quando
per vacatiōes studiorū licet me interdū inuisere salutare in pa
trijs montib⁹ suenicisq; alpibus monachos et sacerdotes mihi
notos: qui dū naturali quadā curiositate (vti hoīes vniuersi)
de salute corpis anxi sint: medicinasq; auidissime: quiritiue:
nūt i eorū herbarijs: alijsq; exp̄imētōꝝ schedul̄ noīa morboꝝ
sibi inco gnita. inde cū de me existimationē equo maiorē faciūt
credūt me non ignorare apud illos ne omnino hanc de me be
ne conceptam opinionē fallam: coactus sum pau'lo sollicitius

illa inuestigare; inuestigata igit̄ quantū potui oīb' tradere; me
 et alij vt ego semp querere cogāt. n̄s dēq; quib' ego laborib' di
 stringant. nemo tū expectet me sequi aut hisidoz; aut ei' seq̄cē
 Bartholomei; qm̄ noīa morboz corrupte sentūciata corruptū
 interptant. nec galeni aut rasis z alioz; interptes q̄s successum
 tēpoz p̄ librarios z chalcographos credo esse in ml̄tis locis cor
 ruptos nec itē volo recētiores seq̄; qui im̄itates plus arabelq̄s
 grecos (inter q̄s magna est interdū dissensio. quoz ego nodos
 nec velim nec possum soluere) nō ueniūt tū grecis; sed ad fon
 tem accessi. ex grez corūq; traditōe latinis; cornelij celsi; plinij at
 q; sereni; samonici libris mutuani. Vale z me nrosq; vtriusq;
 Leonhardū clementē atq; ioannē casseliū amato q̄z carminū
 etiā h̄ leges. q̄rū dāq; discipuloz primitias; nō q̄ me defendat
 sed vt itis ad maiora conāda eos innitare aliosq; istoz; exēplo
 ad laudis glorięq; cupiditatem incitarem iterum vale Tūbin
 ge. Nonas kalendas februaryas. M. LXXXX. vi.

Wolfgangi bebelij in elucubratiunculas
 Fraternas ad doctorem streler sm̄ypouua
 Erumpunt rursus morborum verba polita
 Quę gothis ducibus delituere diu
 Hectibi germanus iuris celeberrime doctor
 Streler iohannes iure dicare cupit
 Qui vane haud cupidus fame non ambitionis
 Consciū clare hoc elucubravit opus
 Ancia sed latij sermonis cura labantis
 Summo conatu ferre coegit opem
 Sepius insomnis veterum vestia lustrans
 Theutonicis frater contulit auxilium
 Neacro quis tentet sacrum condire veneno
 Verbis vel tersis iungere in ep̄ta rudis
 Postremo fauceas nobis sis n̄sus et alter
 Eurialosq; tibi nos habuisse velis

Ad eundem wolfgangi Rich
 ardi sm̄ypouua

De morboꝝ

Streler iohannes omnem victure per eum
Post quam bebelij te monumenta colunt
Accipe quos latio morbos sermone togatos
Iam legit ad laudem turma latina tuam

Ad eundem iohannis casselij gisingensis
presbyteri Larmen

I liber ad streler doctoris iam citus edes
Dorsibus inuidie quo lamere minus
Illicinuenies numerosa volumina, quorum
Crede mihi socius tutior esse potes
Nec tuis ille parens metuit te ferre repulsam
Quem doctor mira dexteritate colit
Cum te ergo excipiet tibi scriinia multa patebunt
Atq; vbi facundo legerit ore prius
Continuo ad populum te mittet forte legendum
Sic fueris toto notus in orbervale

De Torborum Generibus et nominibus
veris et traditione grecorum et latinorum

Dysenteria $\lambda\upsilon\sigma\epsilon\pi\tau\epsilon\pi\iota\alpha$ latine dicitur tormen et est intestinorum
exulceratio et $\lambda\upsilon\sigma$ quod malum fecit, et $\epsilon\pi\tau\epsilon\pi\omega\pi$ quod est in testinum: cau-
to, rotti rür, Tormen vel tormines, m. g. vt ponit noni⁹ a torques
do dicit. Et vt Plini⁹ inquit metastru torminibus effica cissimū
Inde torminosi et dysenterici qui patiuntur: retetiores medici acci-
piunt p cruciatu vetricis sicut et baptista matuan⁹ de patientia
sed vix ita apud idoneos reperitur sed ille vt hic ita sepe alias cum
vulgo sentit de morbis.

Synanche $\sigma\upsilon\pi\alpha\tau\upsilon\eta$ grece latine regina dicitur: que vulgo per
perā squinātia dicitur quod nec latinum nec grecum puto vix $\sigma\upsilon\pi\alpha\tau\epsilon\kappa\iota\alpha$
synancia locus est vbi due valles pueniunt. Est igitur angina apo-
stema gutturis quod angat et strangulet fauces: a multis etiam con-
sille dicunt plini⁹ aut differentiam facere videtur. Synanche autem
dicitur a $\sigma\upsilon\pi\omega$ et $\alpha\pi\chi\omega$ quod nos ango dicimus, hoc etiam morbo
fues in festantur: